

Gemeenteraad van Hengelo
Postbus 18
7550AA Hengelo

Gemeente Hengelo

Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp	Zaaknummer	Uw kenmerk	Datum
Politieke markt integraal veiligheidsplan 2024 – 2026	3649355		3 oktober 2023

Geachte heer/mevrouw,

Op 12 april jl. heeft u tijdens de themabijeenkomst kennisgenomen van de veranderingen en prioriteiten op het gebied van lokaal integraal veiligheidsbeleid. Deze themabijeenkomst vond plaats na de veiligheidsanalyse waarbij naast statistieken ook uitgebreid is gesproken met professionals uit het werkveld in een expertsessie. Het legt met elkaar de basis voor de doorontwikkeling van het integraal veiligheidsplan in Hengelo voor 2024-2026.

Het vaststellen van het integraal veiligheidsplan 2024-2026 is uw bevoegdheid en u stuurt hiermee op inzet gericht op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en samenwerking met de diverse ketenpartners. De definitieve vaststelling van het programma is gepland op 24 januari 2024.

Ter voorbereiding hierop leggen wij u de concept visie, prioriteiten en doelen voor via deze brief, die we graag met u bespreken tijdens een consulterende politieke markt, conform de gemaakte afspraak. Voor een gesprek rijk aan perspectieven nodigen we ook onze belangrijkste partners uit.

De volgende vragen willen we graag aan u voorleggen.

1. Wat vindt u van de gestelde thema's als prioriteiten?
2. Welke van de prioriteiten vindt u het meest belangrijk?
3. Wat vindt u van de geformuleerde doelstellingen?
4. Wat zou u hieraan willen wijzigen of toevoegen?
5. Welk ambitieniveau heeft u voor het thema veiligheid de komende jaren?

We willen met u het ambitieniveau van onze gemeente bespreken zodat we een investeringsagenda kunnen toevoegen aan het raadsvoorstel voor de komende jaren. In 2024 gaan we eerst aan de slag met de bestaande begroting. We willen proefondervindelijk ervaren in hoeverre we de gewenste resultaten kunnen bereiken. Vanuit dit onderzoek en aan de hand van uw ambitieniveau komen we met een voorstel voor de jaren hierna.

Na een korte inleiding met presentatie krijgt u de gelegenheid voor uw inbreng, vragen en opmerkingen, waar wij met alle aanwezigen het gesprek over kunnen voeren.

De concept visie, prioriteiten en doelen treft u aan in de bijlage "Contouren Integraal veiligheidsplan 2024-2026". Voor de volledigheid voegen we daar als tweede bijlage ook het eerder gestuurde Veiligheidsbeeld Hengelo aan toe.

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres
Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

Contouren integraal veiligheidsplan Hengelo 2024-2026

Doorontwikkeling van beleid

Werken aan veiligheid betekent vooral: werk in uitvoering, voortbouwen op het bestaande en leren van opgedane ervaringen. Werken aan de ambities uit het veiligheidsbeleid ging de afgelopen jaren niet zonder slag of stoot. Door met name de coronacrisis en aansluitend de oorlog in Oekraïne en de opvang van vele vluchtelingen kregen de beschreven doelstellingen vanzelfsprekend minder aandacht. Veel inzet was nodig voor deze onverwachte en ongewenste gebeurtenissen. En zo blijkt veiligheid maar weer een dynamisch onderwerp te zijn en zeker niet altijd stabiel. Wendbaarheid door opnieuw te prioriteren is dan van belang. En dat hebben we met elkaar in Hengelo goed gedaan.

De gestelde ambities in het veiligheidsbeleid van 2021-2024 blijven onverminderd belangrijk voor de komende jaren. Dat blijkt ook uit het veiligheidsbeeld dat we eerder dit jaar hebben opgesteld. We zien daarin ook kansen en mogelijkheden om bepaalde thema's te clusteren en beter te prioriteren. Tijd en capaciteit zijn schaarse middelen die we moeten inzetten op de thema's die er het meest toe doen. Dat vraagt om een goede afweging en een actuele gemeenschappelijke visie op veiligheid om dat op te baseren.

Veiligheidsbeeld Hengelo

De actualisatie van het veiligheidsbeleid start met een analyse van de veiligheid in het veiligheidsbeeld. Hoe veilig is het in Hengelo? Daarvoor kijken we naar de harde cijfers maar ook naar de veiligheidsbeleving. Het uitgebreide verhaal kunt u lezen in de bijlage. Hieronder leest u wat de analyse betekent voor de veiligheid in Hengelo.

1. Ontwikkelingen in de woon- en leefomgeving lopen gelijk aan de regionale en landelijke trends met opvallende toename overlast door personen met onbegrepen gedrag.

De landelijk dalende trend van veelvoorkomende criminaliteit is ook in Hengelo te zien. Een kleine stijging in 2022 komt zeer vermoedelijk door een toename in diefstal van elektrische fietsen. Al sinds 2012 gebeuren er veel ongevallen op de weg. Dat is een stedelijk verschijnsel. Meer mensen dan voorheen nemen echter deel aan het verkeer onder invloed van drugs. Dat past bij een zekere normalisering van middelengebruik. In de buurt voelen minder inwoners zich vaak veilig.

Inwoners zijn ook minder tevreden over de aanpak op het gebied van veiligheid. Dit zijn echter geen grote verschuivingen. Overlast door personen met onbegrepen gedrag neemt verder toe. Net als overlast door alcohol en drugs. Soms in extreme mate met personen die nergens te huisvesten zijn. Professionals noemen dit een zeer zorgelijke trend. Ook bewoners zien dit in toenemende mate als een bron van overlast. Over het algemeen past dit beeld binnen de regionale en landelijke trend en wijkt Hengelo daar niet in af.

2. Een daling in de cijfers betreft jeugd en veiligheid, maar zorgen over verruwing, verjonging, drugsgebruik en -handel.

We zien een daling in HALT afdoeningen en de jeugdreclassering. Dit is een landelijke trend en past bij een krimp van geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen. Professionals ervaren dit anders. Zij zien vooral verruwing, verjonging, drugsgebruik, drugshandel en wapens.

Social media hebben hier een grote invloed op. Dit geeft voor een deel van de inwoners regelmatig ook een onveilig gevoel. Deze lijn is ook te zien in de ervaren overlast. Drugsgebruik, -handel, dronken mensen en rondhangende jongeren worden het meest genoemd als reden van sociale overlast. Dit neemt significant toe sinds 2019. De combinatie van cijfers en praktijkervaring levert een diffuus beeld op. Wat wel terugkomt als een rode draad is drugsgebruik en drugshandel als onderstreept aandachtspunt voor jeugd en jongvolwassenen. Individueel en zeker in groepsverband. Daarnaast komt het digitale domein of sociale media terug als plek van ontmoeting, handel en

ongewenste inspiratiebron. Zeker wanneer professionals zeggen dat zij zelf denken achter te lopen, net als ouders die hier onvoldoende op aangehaakt lijken te zijn.

3. Bekende of 'gewone' criminaliteit wordt voor ondernemingen aangevuld met reële risico's op ondermijnende en cybercriminaliteit.

Hengelo is een zeer ondernemende stad. In verhouding hebben wij de meeste bedrijven in deze regio. In lijn van verminderende vermogenscriminaliteit neemt ook hier traditionele criminaliteit zoals inbraak en diefstal bij bedrijven af. Winkeldiefstal geeft een constanter beeld over de jaren heen, maar is onder het gemiddelde van vergelijkbare steden. Deze traditionele criminaliteit zal naar inschatting blijven. Er is echter een reëel risico, gebaseerd op de landelijke trend, dat ondernemers in Hengelo te maken hebben of krijgen met zowel 'gewone' criminaliteit als cybercriminaliteit en ondermijnende criminaliteit. Afhankelijk van de branche waarin zij werken. Het is van belang dat ondernemers bewust zijn van de risico's, hoe ze die kunnen herkennen en voorkomen en wat het handelingsperspectief is.

4. Zorgen over maatschappelijke en bestuurlijke integriteit door ontwikkelingen als polarisering, georganiseerde/ondermijnende criminaliteit en cyber.

Over het algemeen spreken mensen over een verharding in de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. De NCTV ziet een risico in het anti-overheids sentiment, dat kan radicaliseren en aanleiding kan geven tot extremistisch handelen. De dreiging van jihadistisch terrorisme komt lokaal niet expliciet in beeld. Wel is er al jarenlang een grote zorg voor georganiseerde of ondermijnende criminaliteit. Met hoge waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat dit ook in Hengelo het geval is. Ingewikkeld is het gebrek aan beschikbare en bruikbare data. Toch zijn er ook ondersteunende signalen. Zoals wapenhandel en witwassen. Met kleine aantallen weliswaar, maar hier gaat veel onderzoek aan vooraf. Ook zijn op basis van ervaringen elders kwetsbaarheden aan te wijzen. Denk aan het ondermijningsbeeld uit 2017. Er is ook een verwevenheid met cybercriminaliteit. Net als bij drugscriminaliteit gebeurt er veel onder water. Cyberaanvallen op gemeenten maakt het wel goed tastbaar. De Informatiebeveiligingsdienst (IBD) windt er ook geen doekjes om. Voor alle gemeenten is dit een substantieel risico met hoge impact op de organisatie en samenleving.

Veiligheid in de 21ste eeuw

De analyse van de veiligheid in Hengelo sluit aan op de lijn van wat Marnix Eysink Smeets 'een veranderend veiligheidslandschap' noemt tijdens de themabijeenkomst met de nodige uitdagingen voor het lokaal bestuur. Er is namelijk een significante verandering te zien in het soort criminaliteit. Dat is in vergelijking met de jaren 90 en het begin van deze eeuw veel complexer en minder zichtbaar. We zijn nog bezig te leren hoe we deze fenomenen moeten duiden en kunnen aanpakken/voorkomen.

Het gaat dan over extremisme, terrorisme, cybercriminaliteit, het zorgvraagstuk, georganiseerde (drugs) criminaliteit en het fenomeen dat we ondermijning noemen. De nadruk op de 'gewone' criminaliteit verschuift naar fenomenen en dreigingen als grote veiligheidsvraagstukken die in potentie ontwrichtende effecten kunnen hebben.

Een tweede belangrijk kenmerk is wat Smeets beschrijft als de opbouw van angst, onzekerheid, frustratie en stress. Daarvoor wijst hij op drie oorzaken.

- 1) De ontwikkeling naar nieuwe complexe dreigingen¹ die veel onzekerheden teweeg brengen in het leven.
- 2) De wereld wordt bekeken door de nieuwe lens van sociale media met een sterke belevingsfactor.
- 3) Door een veranderende opstelling van de overheid (minder bescherming, meer afstand) voelen steeds minder mensen zich gehoord.

Delen van de samenleving vinden het steeds moeilijker om te gaan met deze ontwikkeling en nemen daar steeds extremere standpunten bij in. Korte lontjes, verscherpt debat en onoverbrugbare tegenstellingen geven polarisatie en complotten beeld en geluid. Demonstraties ontaardden meer dan eens in ongeregelde en/of geweld tegen de politie. Het demonstratiedoel wisselt van plek met opzettelijk rellen en vernielen.

Het is een essentiële verandering die zich naast de verschuiving van de criminaliteit afspeelt. Onveiligheidsbeleving gevoed door breder gedeelde onvrede kan uitgroeien naar maatschappelijke onrust. De manier waarop mensen zich een beeld vormen van de wereld en daarop reageren is in relatief korte tijd, fors veranderd. Hoewel deze onrust in Hengelo beperkt zicht- en merkbaar is, moeten we er rekening mee houden dat dergelijke veranderingen zich de komende tijd verder doorzetten.

De algemene ambitie - Wat willen we bereiken?

Veiligheid is als één van de strategische opgaven ondersteunend aan de gemeentelijke koers voor 2040: "Samen werken aan een sterke economie, samen leven in een aantrekkelijke stad". Ondersteunend aan de ambitie om onderscheidend te zijn voor bedrijven en werkenden in de top-technologische sector. Ondersteunend aan een Hengelo met een prettig woon- en leefklimaat.

Veiligheid loopt als een rode draad door deze thema's heen. Want zonder veiligheid kunnen bewoners zich niet vrij bewegen en komen buurten moeizaam tot ontwikkeling. Zonder veiligheid missen bedrijven het vertrouwen om te kunnen investeren, om te ondernemen. Zonder veiligheid geldt het recht van de sterkste.

Maar veilig zijn of je veilig voelen is voor iedereen anders en afhankelijk van veel factoren. En nieuwe vormen van onveiligheid dienen zich aan. Dit vraagt aandacht van ons allemaal. Van burger tot bestuurder. We willen daarom werken aan een weerbare stad. Een stad met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners die samen (als keten) bewust zijn van bestaande en nieuwe fysieke en sociale veiligheidsrisico's. Samen hebben wij het vermogen hier tijdig, kundig en flexibel op te reageren en daarmee risicovolle invloeden te remmen en te voorkomen. Met weerbaarheid van jongeren, wijken, ondernemers én de gemeente.

¹ Zoals bijvoorbeeld de afrekeningen in het criminele milieu, de aanslag op Peter R. de Vries, de coronacrisis, de protesten van boeren en klimaatactivisten, problemen rond de gaswinning in Groningen, de toeslagenaffaire, een woningmarktcrisis en ongekende energieprijzen.

Een visie op veiligheid - Hoe gaan we dat doen?

We sluiten aan op het veranderende karakter van het veiligheidslandschap. Dat betekent dat we onderscheid maken in onze inzet op traditionele en nieuwe vormen van criminaliteit en (on)veiligheid. Het zichtbaar en meetbaar krijgen van minder goed of onzichtbare criminaliteit heeft veel prioriteit. Dat is nodig voor het ontwikkelen van een doelmatige aanpak.

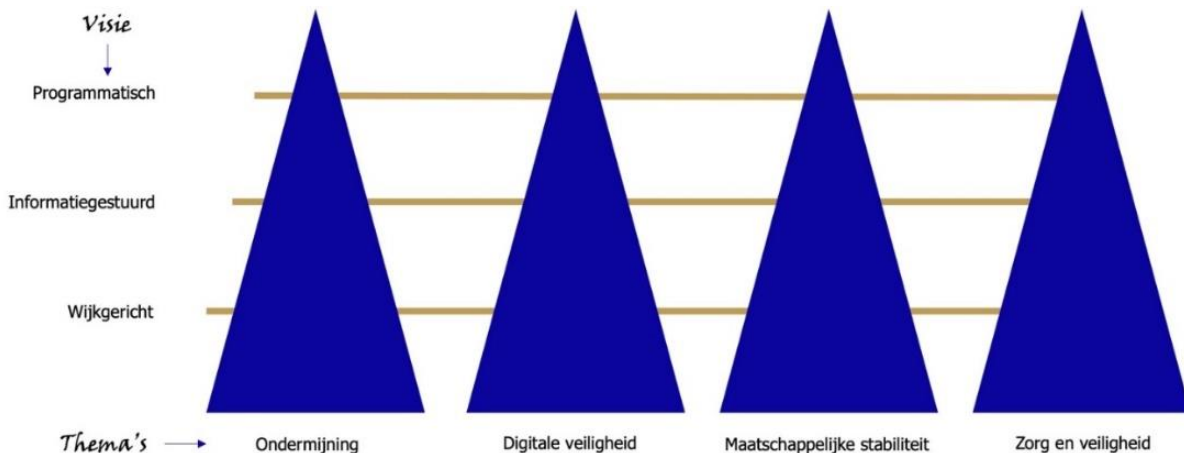
Dit vergt van ons dat we dichter bij inwoners komen. Voor het publieke vertrouwen en om bewustwording van risico's te stimuleren en meldingsbereidheid te bevorderen. We werken op basis van een wijkgerichte aanpak. We zoeken de doelgroepen op waarmee het belangrijk is voeling te krijgen om het gesprek aan te gaan en zo uit eerste hand te horen wat er speelt. Vanuit welke perspectieven kijken mensen naar hun omgeving, veiligheid en naar de stad?

Samenwerking blijft de basis voor succes! Met inwoners, ondernemers, ketenpartners, met andere gemeenten en de veiligheidsregio Twente in de regio. Criminaliteit houdt zich nu eenmaal niet aan de gemeentegrenzen. Reeds ingezette versterking van de samenwerking voor de prioritering, ontwikkeling en uitvoering van beleid zetten we voort.

Prioriteiten en doelen

Vanuit de algemene ambitie en visie werken we toe naar de thema's met doelstellingen die wij u voorstellen te prioriteren voor de komende jaren. Zo komen we samen tot een veiligheidsagenda die dient als kompas hoe wij samen met partners onze inzet willen plegen. De uitvoeringsplannen die wij gaan maken zijn gebaseerd op deze koers voorzien van doelstellingen in dat jaar. Zo blijven wij effectief sturen door flexibel in te spelen op onverwachte ontwikkelingen die mogelijk op ons afkomen.

Op basis van onze analyse en in lijn van naastgelegen beleid (Rijk, politie, regio) komen wij tot de volgende thema's om te prioriteren: ondermijning, digitale veiligheid, maatschappelijke stabiliteit en zorg & veiligheid. We doen dat programmatisch, informatiegestuurd en wijkgericht.

Maatschappelijke thema's en prioriteiten zijn onderscheidend maar vertonen ook een overlap met elkaar en met andere beleidsvelden en ontwikkelingen daarin. Zoals toezicht en handhaving, transformatie sociaal domein, gezondheidsbeleid, informatieveiligheid, wijkgericht werken en de omgevingsvisie. In het programmaplan zoeken we actief naar de aansluiting hierop.

De prioriteiten zijn de thema's die we voor de komende jaren cruciaal vinden en waar we daarom extra aandacht aan besteden in beleid en uitvoering. Dat wil niet zeggen dat niet geprioriteerde onderwerpen worden genegeerd: ze krijgen alleen geen extra aandacht de komende jaren. Voor die andere onderwerpen wordt het bestaande basisniveau gehandhaafd.

Kwalitatieve doelen

We werken met kwalitatieve doelen, omdat cijfers slechts een beperkte weergave geven van de werkelijke praktijk. Bovendien is het vaak lastig om exact te meten in hoeverre een instrument daadwerkelijk invloed heeft gehad. Daarom hechten wij veel waarde aan de duiding van de praktijk. We baseren onze ambitie niet alleen op bestaande statistieken, maar ook op de verhalen van inwoners en de ervaringen van frontlinie professionals. Deze waardevolle bronnen vormen een integraal onderdeel van onze analyse en geven richting aan onze doelen. Zo streven we ernaar om een impactvolle verandering teweeg te brengen, die aansluit bij de behoeften en ervaringen van de mensen die het betreft.

Uitvoeringsplan veiligheid

De concretisering van de doelen vindt plaats in het jaarlijkse uitvoeringsplan veiligheid. Dat beschrijft wie wat wanneer doet om het gestelde doel te bereiken. Hier staat de gezamenlijke inzet vanuit ketenpartners nader uitgeschreven. Actiegericht en meetbaar. Het college stelt dit uitvoeringsplan elk jaar gedurende de looptijd van het integraal veiligheidsplan vast. Het college stuurt deze na vaststelling ter informatie naar de raad.

Relatie met de P&C cyclus

Naar aanleiding van het nieuwe veiligheidsbeleid passen we de doelen en beleidsindicatoren van programma 1 in de beleidsbegroting aan. We willen een juiste weergave van de beleidseffecten. Beleidsmatig ontstaan er drie onderscheidende sturingsinstrumenten: het integraal veiligheidsplan, de beleidsbegroting en het uitvoeringsplan veiligheid.

Thema 1: Ondernijnde criminaliteit

Bij georganiseerde ondernijnde criminaliteit (kortweg: ondernijning) is sprake van verwevenheid tussen de onderwereld en bovenwereld, waarbij legale structuren worden gebruikt voor illegale activiteiten. Ondernijning is niet altijd zichtbaar, maar heeft wel voelbare en merkbare gevolgen voor de inwoners en ondernemers in onze gemeente. Ondernijning is een probleem, omdat het de veiligheid, leefbaarheid, economie, het rechtsgevoel en het gezag van de overheid ernstig aantast. Ondernijning komt in een grote verscheidenheid aan verschijningsvormen voor. Denk hierbij aan drugshandel, mensenhandel, (zorg)criminaliteit, corruptie, oneerlijke concurrentie en afpersing.

Criminelen willen zo veel mogelijk geld en macht vergaren. Daarbij hebben zij de beschikking over omvangrijke criminele vermogens en houden zij er andere normen en waarden op na waarbij grof geweld niet wordt geschuwd. Een dominante criminaliteitsvorm is drugscriminaliteit. Drugs-criminaliteit hangt samen met andere misdrijven, zoals geweld, mensenhandel, plofkraak, witwassen en ondergronds bankieren.

Criminelen vormen gezamenlijk een omvangrijk netwerk dat sterk verbonden is en snel reageert op interventies door de overheid. Deze werkwijze stelt criminele netwerken in staat invloed uit te oefenen op maatschappelijke sectoren en ongewenste sociale druk uit te oefenen op de samenleving. Naast het gebruik van excessief geweld manifesteren drugs-criminelen zich in wijken om respect en afhankelijkheid af te dwingen. Vooral in kwetsbare wijken rekruteren zij jongeren die het grote geld van bijvoorbeeld de cocaïnehandel niet kunnen weerstaan of dwingen hen via afpersing mee te werken. Het blijkt in de praktijk vrijwel onmogelijk om na betrokkenheid in een crimineel netwerk daar weer uit te komen.

Diverse onderzoeken hebben uitgewezen dat criminelen vrijwel altijd gebruik maken van – ogenschijnlijk – legale constructies om hun illegale praktijken mogelijk te maken en te financieren. Het lokale bestuur heeft een belangrijke rol in het voorkomen en aanpakken van deze constructies. Dit doen wij in Hengelo zowel lokaal, als ook in regionaal verband; als gemeente Hengelo sluiten wij aan bij de regionale veiligheidsagenda 2023 – 2025 met thema's zoals zorgcriminaliteit, bestuurlijke bevoegdheden, digitale criminaliteit en weerbare overheid. Dankzij de samenwerking met onder andere RIEC-ON, politie, OM en de omgevingsdienst hebben we een steeds betere informatiepositie om samen en in Hengelo de aanpak op ondernijning verder vorm te geven.

Wat willen we bereiken?

1. De basis binnen is op orde; om ondernijnde criminaliteit effectief aan te kunnen pakken is het belangrijk om beleid en werkprocessen op orde te hebben. De basis op orde is het fundament om verder op te kunnen bouwen.
2. Een pro- en reactieve en integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit, waarbij wij als gemeente Hengelo volledig en op een innovatieve wijze gebruik maken van ons instrumentarium.
3. Een optimale informatiepositie, waarbij doelgericht gewerkt wordt om risicolocaties, fenomenen en branches in kaart te brengen en integraal aan te pakken.
4. Een weerbare maatschappij met een integere overheid; inwoners, ondernemers, medewerkers en het bestuur van de gemeente Hengelo zijn zich bewust van de urgentie en signalen van ondernijnde criminaliteit, weten waar zij deze signalen kunnen melden en zijn weerbaar tegen invloeden van ondernijning.
5. Drugs-criminaliteit - in het bijzonder de jonge aanwas en drugshandel - en de negatieve effecten worden actief voorkomen en bestreden.
6. Zorgcriminaliteit wordt voorkomen en aangepakt.

Thema 2: Digitale veiligheid

De impact van digitale criminaliteit blijft toenemen. Mede door corona is de digitalisering in een versnelling terecht gekomen. Bewustwording en beveiliging is echter niet altijd meegegroeid. Digitale criminaliteit verandert razendsnel: van WhatsApp fraude en fraude met online aankopen naar helpdeskfraude en diefstal van cryptomunten. De dreiging van digitale criminaliteit heeft inmiddels een permanent karakter. De samenleving moet rekening houden met incidenten die kunnen leiden tot veel persoonlijk leed, schade en zelfs maatschappelijke ontwrichting.

Op dit moment is gijzelsoftware de meest dominante dreiging. De financiële schade loopt landelijk jaarlijks in de miljoenen euro's. Daarnaast is een opvallende trend 'social engineering'; criminelen die hun slachtoffers bepaalde gegevens ontfutselen om zich daarmee later overtuigend voor te doen als een ander en het slachtoffer zo geld of gegevens afhandig maken. Dit vormt een grote bedreiging voor de informatiebeveiliging van particulieren, overheidsorganisaties en bedrijven. Zo zijn informatielekken in veel gevallen geen technisch falen maar menselijke fouten. En zien we dat in de praktijk de impact enorm kan zijn wanneer het mis gaat, zoals bij de Universiteit van Maastricht, de gemeente Hof van Twente of de gemeente Buren.

Daarnaast neemt de intensiteit van online oproepen tot verstoringen van de openbare orde overal in Nederland toe. Dit hangt samen met een toenemend maatschappelijk ongenoegen en het feit dat op internet relatief anoniem gecommuniceerd kan worden. De bevoegdheden van de burgemeester sluiten echter steeds minder goed aan op deze digitale ontwikkelingen. Over de vraag in welke mate de mandaten en gereedschappen van bestuurders om de veiligheid in het fysiek domein te borgen, ook toepasbaar zijn voor het digitale domein zullen in de toekomst belangrijke besluiten genomen moeten worden.

Ook worden we steeds afhankelijker van digitale systemen en de onderlinge verbondenheid van die systemen. Onderlinge verbondenheid creëert immers gemak en efficiëntie, maar kan daarmee ook tot extra risico's leiden. Vanwege deze keteneffecten wordt de impact van cyberincidenten steeds groter en onzekerder. Grootschalige uitval van systemen kan leiden tot maatschappelijke ontwrichting. In het kader van risico- en crisisbeheersing werken we regionaal samen om voorbereidingen te treffen om deze risico's te beheersen.

Wat willen we bereiken?

- We hebben de basis voor informatiebeveiliging op orde, om de integriteit, vertrouwelijkheid en beschikbaarheid van gegevens te waarborgen. We voldoen aan de wettelijke kaders en behouden het vertrouwen van onze inwoners en waarborgen onze bedrijf continuïteit.
- De Hengelose crisisorganisatie is voorbereid op een (dreigende) cybercrisis en de impact van cyberincidenten en -crises wordt zo klein mogelijk.
- Inwoners en ondernemers zijn zich bewust van en tonen zich weerbaar tegen digitale dreigingen en cybercriminaliteit.
- We werken en treden samen met onze ketenpartners op tegen digitale criminaliteit.

Thema 3: Zorg & veiligheid

Steeds vaker krijgen we te maken met inwoners met een opeenstapeling van persoonlijke problemen zoals psychische klachten, het zich niet thuis voelen in de samenleving of een verslaving. Inwoners zijn in deze gevallen vaak onvoldoende in staat om hun situatie zelf te veranderen. Wetgeving, financieringsstromen, regels en indicaties zijn ingewikkeld. Voor kwetsbare mensen met gebrekkig coördinerend vermogen is het vaak moeilijk uit te vinden bij welk 'loket' ze moeten zijn voor de juiste hulp.

Door een combinatie van verschillende oorzaken zien we dat zorgproblematiek verschuift naar veiligheidsproblematiek. De problemen kunnen zo groot worden dat inwoners een gevaar voor zichzelf of hun omgeving vormen en overlast en veiligheidsproblemen veroorzaken. De complexiteit is er mede in gelegen dat deze inwoners zowel dader als slachtoffer kunnen zijn. Dat maakt dat het zowel om veiligheidsproblematiek als zorgproblematiek kan gaan. Daarbij komt dat deze kwetsbare inwoners met meervoudige problematiek hierdoor vaak te maken krijgen met een overheid die ingewikkeld en veelal gefragmenteerd georganiseerd is; organisatiestructuren zijn complex en niet altijd is duidelijk welke organisatie of afdeling verantwoordelijk is. Dit maakt een effectieve uitvoering voor professionals ingewikkelder. Met alle gevolgen van dien voor de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

In Hengelo zien wij een toename van meldingen bij politie over personen met onbegrepen gedrag. Dit betreft in veel gevallen cases waarbij passende zorg nodig is, maar de overlast of onveilige situatie leidend is in de aanpak. Naast dat dit gaat over individuen heeft dit ook betrekking op jeugdgroepen waarbij een brede inzet van partijen nodig is. Zorg & veiligheid is tevens een in de regionale veiligheidsagenda opgenomen pijler, met jeugdcriminaliteit, ex-detentie, kwetsbare personen, huiselijk geweld en kindermishandeling en mensenhandel als geprioriteerde thema's.

Wat willen we bereiken?

- Wij pakken veiligheidsproblematiek die wordt veroorzaakt door kwetsbare personen en personen met verward gedrag aan, door het realiseren van een sluitende en integrale aanpak op het gebied van zorg en veiligheid.
- Inwoners kunnen rekenen op adequate zorg en maatregelen voor personen die door hun gedrag overlast en onveilige situaties veroorzaken en beschikken over een handelingsperspectief voor de omgang met personen die verward of verdacht gedrag vertonen.
- Inwoners spreken elkaar aan wanneer sprake is van ervaren (woon)overlast en weten de weg te vinden naar de instanties die daar professioneel bij kunnen ondersteunen. We geven vervolgens als gemeente Hengelo – samen met onze ketenpartners – uitvoering aan het beleid ten aanzien van woonoverlast, om zo zorg te dragen voor een veilige en prettige woonomgeving voor alle inwoners in Hengelo.
- We versterken de verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein en maken gebruik van elkaars instrumentarium, met name gericht op het welzijn van jongeren ter preventie van jeugdcriminaliteit.
- We voorkomen en verminderen overlastgevende jeugdgroepen en zorgen dat de Hengelose jeugd zich veilig voelt op school en op straat.

Thema 4: Maatschappelijke stabiliteit

Al langer zien we de trend dat criminaliteit in omvang afneemt. Je zou kunnen zeggen dat het veiliger is geworden met minder criminaliteit. Toch voelen mensen dat niet altijd zo. De veiligheidsbeleving laat namelijk een omgekeerde trend zien. We voelen ons steeds minder veilig. Dat heeft de coronacrisis ons heel duidelijk gemaakt. Naast de bestrijding van het virus ontwikkelde een collectieve beleving van onveiligheid: angsten, zorgen, stress, frustraties en onzekerheden. Een dergelijke beleving van onveiligheid is niet zonder consequenties.

Het maatschappelijke debat verscherpt, polarisatie (wij-zij denken) neemt toe. Mensen die een sleutelrol spelen in veiligheid worden steeds vaker bedreigd, zoals politieagenten, bestuurders en deskundigen. Het kunnen uiten van je mening en dus ook het ongenoegen is – zolang dit binnen de grenzen van de wet gebeurt – essentieel voor een vitale democratie. Er is echter een trend zichtbaar waarbij dit debat aan de grenzen van de wet voorbijgaat.

Dit heeft maatschappelijke onrust, strafbare feiten en (ernstige) openbare orde verstoringen tot gevolg, al dan niet aangejaagd via sociale media.

Wat willen we bereiken?

- Wij zijn betrouwbaar voor onze inwoners en ketenpartners; wij doen wat we beloven en zijn transparant over ons handelen.
- De veiligheidsbeleving van inwoners en ondernemers verbetert.
- Inwoners voelen zich gehoord, betrokken en verantwoordelijk. Zij zetten zich – samen met ons - in voor de veiligheid in hun wijk en omgeving.
- Door middel van burgerparticipatie krijgen inwoners van Hengelo een stem in de veiligheidsaanpak.

CONCEPT

Veiligheidsbeeld Hengelo

3 april 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Veiligheid in de 21ste eeuw
3. Ontwikkeling geregistreerde criminaliteit
4. Veilige woon- en leefomgeving
5. Jeugd en veiligheid
6. Bedrijvigheid en veiligheid
7. Integriteit en veiligheid

1. Inleiding

We hebben als gemeente te maken met veel verschillende veiligheidsvraagstukken. Een effectieve inzet op het veiligheidsdomein vereist keuzes over prioriteiten, instrumenten, capaciteit en samenwerking met veiligheidspartners. Deze worden in bij elkaar verankerd in het meerjarig integraal veiligheidsbeleid.

De rol van de gemeenteraad

Het integraal veiligheidsbeleid wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Zo stuurt de gemeente op de belangrijkste veiligheidsproblematiek en de gezamenlijke inzet met alle relevante partners. Dat gebeurt minimaal één keer in de vier jaar. De wettelijke basis hiervoor ligt in de gemeentewet in de artikelen 170 en 172 en de politiewet 2012 artikel 38b. De tussentijdse betrokkenheid is een onderwerp van afstemming met het college en de burgemeester.

Doorlooptijd

Het huidige veiligheidsbeleid is geldig van 2021 tot en met 2024. Door de nieuwe raadsperiode, het coalitieakkoord, de coronacrisis, de vluchtelingenopvang en afstemming op andere beleidsontwikkelingen achten we het verstandig in 2023 de doelen opnieuw vast te stellen. Het nieuwe integraal veiligheidsbeleid start na vaststelling op 1 januari 2024 en vervangt daarmee het huidige veiligheidsbeleid en het eerder vastgestelde plan van aanpak ondermijning. De doorlooptijd zal naar verwachting 3 jaar zijn. Van 2024 tot en met 2026.

Actueel veiligheidsbeeld

De actualisatie van het veiligheidsbeleid start met een analyse van de veiligheid in het veiligheidsbeeld. Hoe veilig is het in Hengelo? Dat is de vraag die we willen beantwoorden. Het antwoord op deze vraag is echter vaak voor iedereen anders. Veiligheid is vooral een beleving die afhankelijk is van meerdere factoren. De woonomgeving en iemands leeftijd bijvoorbeeld. Ook kijken inwoners anders naar veiligheid dan professionals dat doen. Vaak omdat de informatiepositie van elkaar verschilt. Niet alle onveiligheid is namelijk zichtbaar. Dat is ook logisch. In beide gevallen zijn het belangrijke informatiebronnen waarop veiligheidsbeleid is gebaseerd. Aan de hand van het veiligheidsbeeld proberen we een realistische inschatting te geven van de ontwikkeling in de komende jaren. Op basis daarvan kan de gemeente prioriteren en keuzes maken ten aanzien van passende ambities.

Het veiligheidsbeeld als doorlopend proces

Het analyseren van de veiligheid in Hengelo vindt niet één keer plaats maar is een doorlopend proces. Naast het verzamelen en interpreteren van cijfers bundelen we ook de ervaringen van professionals die werkzaam zijn in Hengelo bij de veiligheidspartners. Denk aan politie en OM maar ook Welbions, Wijkkracht, Reclassering, Tactus en het Zorg- en Veiligheidshuis Twente. Verderop in het jaar gaan we dieper in op de onderwerpen in werkgroepen waarbij de analyse meer op detailniveau en periodiek plaatsvindt. Een evaluatie voegt tot slot informatie toe over de werking van gekozen interventies.

Veiligheid is een omvangrijk beleidsveld met veel verschillende onderwerpen. Voor cijfers en trends kijken we naar meerdere informatiebronnen. Ook naar andere analyses en dashboards die al zijn gemaakt voor dat specifieke onderwerp. Er is heel veel informatie beschikbaar maar niet alles is goed bruikbaar of beschikbaar. Het is een veiligheidsbeeld in opbouw en een herkenbare opgave die bij meerdere gemeenten speelt. Cijfers alleen kunnen ook misleiden en vragen daarom ook om een goede toelichting.

Definiëring en afbakening

Bij lokale integrale veiligheid hebben we het doorgaans over sociale en fysieke (on)veiligheid, dat kan ontstaan door ongevallen of door criminaliteit. Een derde vorm is de digitale (on)veiligheid. De drie typen (on)veiligheid zijn weer te splitsen in feitelijke onveiligheid en het gevoel van onveiligheid. De VNG heeft de methode kernbeleid veiligheid ontwikkelt dat helpt bij het definiëren en inrichten van veiligheidsbeleid. We onderscheiden daarin vijf veiligheidsvelden. 1) Veilige woon- en leefomgeving, 2) Bedrijvigheid en veiligheid, 3) Jeugd en veiligheid, 4) Fysieke veiligheid en 5) Integriteit en veiligheid.

Bij het veiligheidsveld fysieke veiligheid gaat het vooral over brandweer en crisisbeheersing. Beide taken zijn georganiseerd in een gemeenschappelijke regeling: de veiligheidsregio Twente. Beleidsvorming en verantwoording verloopt via een separate stroom en is daarom niet geïntegreerd in het proces van het integraal veiligheidsbeleid in 2023.

Relaties met andere beleidsontwikkelingen

Gemeentelijk veiligheidsbeleid staat niet op zichzelf. Het moet aansluiten op andere beleidskaders en beleidsontwikkelingen. Een belangrijk uitgangspunt is het coalitieprogramma waarbij een gevoel van veiligheid als basisbehoefte en leefbaarheid in wijken als speerpunten het veiligheidsbeleid richting geven. Veiligheidsbeleid wordt steeds meer ook sociaal beleid. Criminele jeugd bijvoorbeeld heeft doorgaans ook een hulpvraag. Voorzieningen in de wijk, samenwerking met het onderwijs en daarmee dus de versterking van basisvoorzieningen kan helpen om criminaliteit te voorkomen. De transformatie van het sociaal domein en de sociale basis zijn hele relevante ontwikkelingen. Een derde grote verandering betreft de omgevingswet, waarbij veiligheid ook onderdeel is van de integrale afweging bij het opstellen van de omgevingsvisie en omgevingsplannen.

Leeswijzer

Deze inleiding beschrijft het hoe en waarom van het veiligheidsbeeld. Hieronder staat de inhoud met de cijfers, verwijzingen naar onderzoek, beleving van inwoners en ervaringen van professionals. Het geeft een beeld van de veiligheid in Hengelo. Het helpt om vanuit het brede perspectief later dit jaar keuzes te maken in de prioriteiten en ambities die daarbij horen. Het document is ook bedoeld ter voorbereiding op de themabijeenkomst op 12 april, waarbij we wederom perspectieven aanreiken voor een veiliger Hengelo.

Onderstaand veiligheidsbeeld beschrijft wat zichtbaar en voelbaar is betreft ontwikkelingen van een bepaald thema. Het gaat om trends, die duidelijk worden wanneer we het verloop bekijken over meerdere jaren en, waar het handig is, in vergelijking met andere gemeenten, Twente als geheel of met Nederland. Het veiligheidsbeeld is geen evaluatie van de inzet in de afgelopen jaren. Wat we als gemeente hebben gedaan aan een bepaald thema wordt hier niet beschreven. Dat volgt in de evaluatie van het huidige veiligheidsbeleid.

Voordat we hier verder inzoomen op Hengelose situatie volgt eerst een beschouwing van veiligheid in de 21ste eeuw. Het dient als kader om het lokaal veiligheidsbeeld beter te kunnen duiden.

2. Veiligheid in de 21ste eeuw

Veiligheid is een lastig begrip. De definitie uit de inleiding klopt aardig maar er is zeker wat aan op te merken. Het is een eeuwig betwistbaar onderwerp want wanneer zijn we nu echt veilig? Het is een onverzadigbaar fenomeen. We kunnen veilig zijn en we kunnen ons veilig voelen. Dat is althans wat we meestal willen. Maar we weten nooit helemaal zeker of dat het geval is. Veiligheid is geen eindtoestand. Er is altijd een inbreuk op die toestand denkbaar. Die kan als een *zwarte zwaan* om de hoek komen vliegen. De oorlog in Oekraïne bijvoorbeeld en de stroom aan vluchtelingen die onze kant op kwam. Zelfs op een afstand kunnen gebeurtenissen zich ontvouwen die effect hebben op ons leven. Op ons gevoel van veiligheid. Daar later meer over. Want om veiligheid in de 21ste eeuw goed te begrijpen moeten we terug in de tijd.

Twee grote trends

Vanaf de tweede wereldoorlog zien we grofweg twee belangrijke trends. Als eerste vertienvoudigde tussen 1960 en het jaar 2000 het aantal door de politie geregistreerde delicten tot 1.300.000. Deze enorme groei, ook zichtbaar in andere westerse landen, kan worden verklaard door de groeiende welvaart (en daarmee van de gelegenheid), de demografische ontwikkeling (meer jongeren en migranten) en het losser worden van de moraal (normen). De explosieve toename leidde tot de groei van het veiligheidsdomein en de aandacht voor preventie van criminaliteit (Boutellier, 2019).

Het veiligheidsprogramma in de 20^e eeuw

Het heeft de samenleving een ander gezicht gegeven. Met overal hang- en sluitwerk, onverwoestbaar straatmeubilair, veiligheidsbeleid van alle mogelijke voorzieningen (scholen, woningcorporaties, zwembaden), particuliere beveiligers in openbare gebouwen, Boa's op straat, en stewards in het voetbalstadion. Er kwamen veiligheidsregio's en zorg- en veiligheidshuizen, en de burgemeesters kregen steeds meer bestuursrechtelijke bevoegdheden. Ook de relaties met jongerenwerk en hulpverlening werden sterk verbeterd (Boutellier, 2019). Het had zeker effect.

Want de tweede trend is de daling van de criminaliteit na het jaar 2000. In de 21ste eeuw is de criminaliteit teruggelopen met bijna 45%. Inmiddels bekend, internationaal ook, als de crime-drop. Het veiligheidsprogramma en fors gegroeide aandacht voor preventie is de meest solide verklaring waarom deze daling zich heeft voorgedaan (De Waard, 2020). Goed nieuws. Maar toch klopt er nog iets niet.

Veiligheid heeft een ander karakter gekregen

De criminaliteit is flink gedaald, het cordon aan veiligheidsfunctionarissen nam toe en toch hebben we het in het veiligheidsdomein drukker dan ooit. Afschalen van de veiligheidsinzet is niet aan de orde. De veiligheidsaanpak heeft gewerkt, maar de problematiek is niet verminderd. Wat is er dan gaande? De constatering is dat veiligheidsproblematiek in de 21ste eeuw een ander karakter heeft gekregen. Ingewikkelder en minder zichtbaar. Het gaat dan over nieuwe vraagstukken als terrorisme, polarisatie en maatschappelijke onrust, digitale criminaliteit, georganiseerde misdaad en de effecten op de samenleving. Ook wel bekend als ondermijnende criminaliteit, wat vooral gedreven wordt door de enorme winsten verkregen door wereldwijde drugshandel. Met andere effecten op de samenleving: van overlastgevend naar ontwrichtend. Grote veiligheidsvraagstukken dus waarin een totaal andere inzet wordt gevraagd van het lokale, regionale en landelijke veiligheidsbestel.

Van feiten naar gevoel

Bij criminaliteit spreken we over feitelijke gebeurtenissen. Er is namelijk een concrete ervaring met letsel of schade als gevolg. Maar veilig of onveilig wijst ook op een gevoel. En die wijst niet altijd op de werkelijkheid. Onderzoek laat zien dat onveiligheid ook synoniem kan zijn voor sociale problemen. Asociaal gedrag, vervuiling, geluidsoverlast en 'de buitenlanders' waren de hoofdklachten van

inwoners (Elffers en De Jong, 2004). Maar ook algemeen onbehagen in de huidige maatschappij of wereldproblematiek beïnvloedt veiligheidsbeleving. En we bevinden ons, met de Covid-pandemie nog vers in het geheugen, in woelig vaarwater. Korte lontjes, verscherpt debat en onoverbrugbare tegenstellingen geven polarisatie beeld en geluid. Datgene wat normaal gesproken stabiliteit kan bieden, vertrouwen in de overheid, is verminderd en sinds Covid niet meer gestegen (Snel e.a., 2023). Onder Nederlandse inwoners valt te horen dat de landelijke politiek en bestuur het gevoel met de samenleving kwijt zijn (Eysink Smeets, 2022).

Van criminaliteit naar dreiging

De moord op Pim Fortuyn, de financiële crisis in 2008, MH-17, Trump, Covid, #METOO, vluchtelingenstromen, stikstof, de moorden op Dirk van Wiersum en Peter R. de Vries en Taghi als toonbeeld van de hedendaagse criminele onderwereld. Het representeert een deel van bepalende gebeurtenissen en fenomenen die zich sinds het begin van deze eeuw voordeden en schetsen een verklarende context voor de situatie waar we ons nu in bevinden. In relatief korte tijd zijn mensen geconfronteerd met een reeks aan nieuwe dreigingen, die angst, onzekerheid, frustratie en stress oproepen. Met de crime-drop in gedachten raakte traditionele criminaliteit steeds meer op de achtergrond als belangrijkste publieke dreiging (Eysink Smeets, 2022). Veiligheid in de 21ste eeuw krijgt een andere betekenis en kenmerkt zich meer door problemen van existentiële aard: bestaanszekerheid.

Een dergelijke beleving van onveiligheid is ook niet zonder consequenties. Deze zet een complexe maatschappelijke dynamiek in gang en heeft mogelijk verstrekkende gevolgen. Angsten, onzekerheden, frustraties en stress beïnvloeden de manier van kijken, denken en voelen van mensen, net als hun houding en gedrag. Gepaard met slimme algoritmes kan dit ertoe leiden dat mensen zich niet meer kunnen verplaatsen in anderen en zich terugtrekken in eigen kringen. Een stimulans voor verdergaande polarisering. De aanzet tot maatschappelijke onrust.

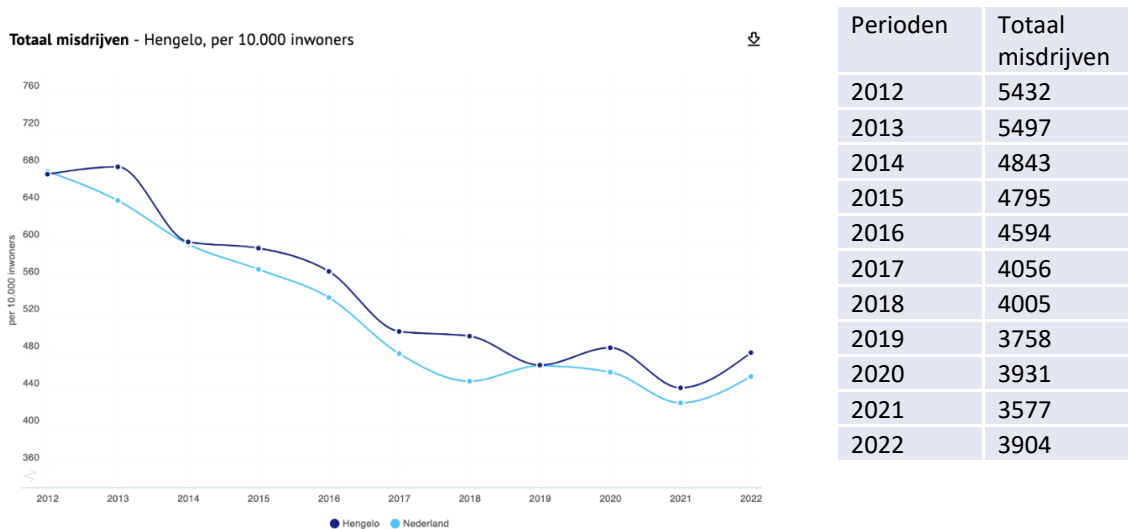
Terug naar het hier en nu

Praten over (on)veiligheid en criminaliteit, vooral de opsomming ervan, kan een bepaalde negativiteit uitstralen. Daar zit geen verkeerde bedoeling achter. Het schetst een veranderend maatschappelijk landschap om de cijfers en ontwikkelingen in dit veiligheidsbeeld beter te kunnen begrijpen. Veranderingen die ook andere beleidsterreinen raken en daarmee een samenhang in beeld brengt en een noodzaak om vooruit te kijken om onderwerpen te prioriteren die horen bij veiligheid in de 21ste eeuw. Van het grote verhaal stappen we nu hieronder over naar de Hengelose praktijk.

3. Ontwikkeling geregistreerde criminaliteit

Een eerste indicator dat iets zegt over de veiligheid in de stad is gebaseerd op de omvang en ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit. Dit zijn alle misdrijven, door de politie en Marechaussee vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. Het is de criminaliteit die is vastgelegd in de criminaliteitsstatistieken. Belangrijk om te realiseren is dat deze maatstaf slechts een deel van de totale criminaliteit weergeeft. Het aandeel niet-geregistreerde criminaliteit, het zogenaamde dark number, ligt naar schatting hoger. Hiervoor bestaan diverse redenen zoals de aangiftebereidheid van slachtoffers en ook de mate waarin de politie wel of niet registreert.

De ontwikkeling van de totale geregistreerde criminaliteit in Nederland sinds 2012 laat een dalende trend zien. In 2012 werden er nog ruim 1,1 miljoen misdrijven geregistreerd bij de politie, terwijl dit aantal in 2020 gedaald was tot iets meer dan 800.000. Dit betekent een afname van ongeveer 27% over deze periode van acht jaar. In Hengelo is dezelfde daling te zien, waarbij in 2012 sprake was van ruim 5400 geregistreerde misdrijven en in 2022 net iets meer dan 3900. Een daling van ongeveer 28%.

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Deze trend is niet nieuw. Na een explosieve stijging vanaf de jaren 80 zien we in Nederland sinds 2002 een langdurige en significante daling van de geregistreerde criminaliteit. Een daling van bijna 45% dat ook wordt bevestigd in slachtofferonderzoek.

Die daling geldt voor vermogenscriminaliteit (autodiefstal, woninginbraak, autokraak, winkeldiefstal, straatroof en zakkenrollerij) en geweldscriminaliteit (mishandeling, seksueel geweld, verkrachting, moord en doodslag). Kijkend naar de leeftijd van de verdachten is de grootste daling te zien bij verdachten in de leeftijd 12 tot 18 met -67%, 18 tot 25 met -57% en 25 tot 45 met -39%.

Waarom heeft deze afname plaatsgevonden? Er zijn hiervoor meerdere verklaringen gegeven maar de meest robuuste verklaring lijkt te liggen in 1) het succes van het veiligheidsbeleid dat sinds de jaren tachtig tot ontwikkeling is gekomen. Met een actieve rol voor de overheid en aandacht voor de gehele veiligheidsketen. En 2) de toepassing van gelegenheidsbeperkende en criminaliteitspreventieve maatregelen. In brede zin ontstond er meer preventiebereidheid met investeringen in criminaliteitspreventie door burgers, overheden en bedrijfsleven.

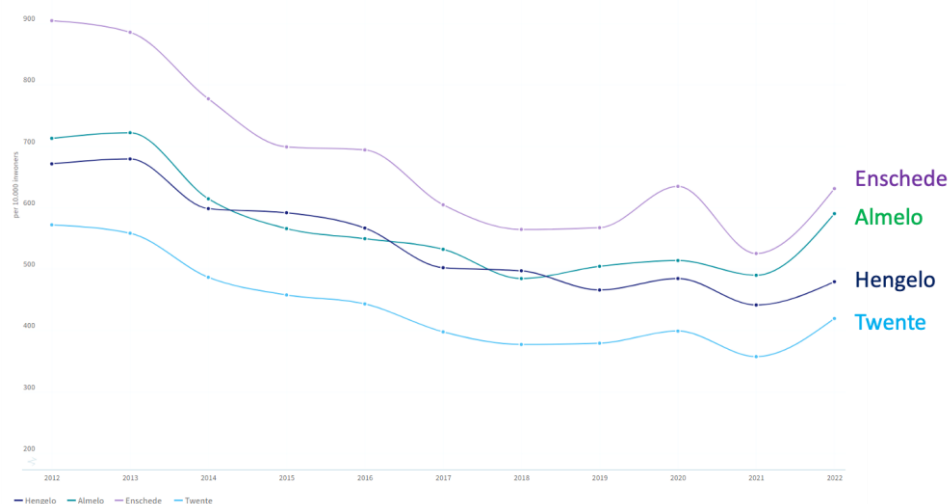
Wat professionals hierover zeggen

De criminaliteit neemt inderdaad in zijn geheel niet toe, we zien voor veel cijfers een dalende trend. Toch merk je dat op de werkvloer niet. Wat er op de werkvloer gebeurt wordt niet weergegeven in de cijfers. Vraagstukken die nu spelen zijn complexer geworden en kosten daardoor veel meer tijd. De cijfers dekken de lading niet. Dat was vroeger ook niet het geval. Veel criminaliteit zit nu onder water.

4. Veilig woon- en leefomgeving

Veelvoorkomende criminaliteit

Veelvoorkomende criminaliteit is de verzamelnaam voor massaal voorkomend strafbaar gedrag dat, vooral vanwege de hoge frequentie, hinderlijk is en een versterkende werking heeft op de onveiligheidsgevoelens van inwoners. Doorgaans spreken we over vermogens- en geweldscriminaliteit. In de grafiek hieronder is de ontwikkeling van veelvoorkomende criminaliteit van Hengelo weergegeven in vergelijking met Almelo, Enschede en Twente per 10.000 inwoners. Net als hiervoor is een dalende trend waar te nemen evenals een kleine stijging in 2022.

De kleine stijging aan het einde van curve voor het jaar 2022 is vooral te wijten aan de stijging van het aantal diefstallen van brom-, snor-, fietsen. Deze steeg van 390 in 2021 naar 678 geregistreerde diefstallen in 2022.

Top 10 meest voorkomende misdrijven

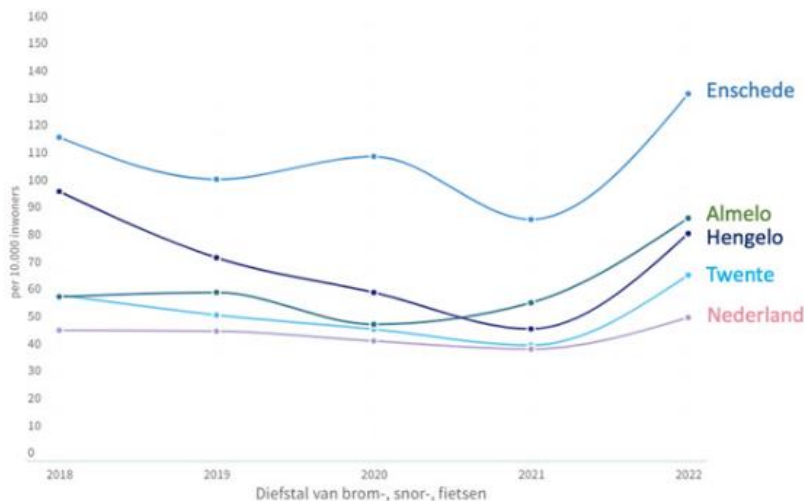
In onderstaande tabel is wederom te zien dat diefstal van brom-, snor-, fietsen het meest is geregistreerd voor Hengelo in 2022. In deze top 10 met meest geregistreerde misdrijven in 2022 is ook gekeken naar de ontwikkeling sinds 2018. Zoals verwacht is de eerder genoemde daling zichtbaar behalve voor horizontale fraude, rijden onder invloed en diefstal af/uit/van voertuigen.

	Misdrijf	2018	2019	2020	2021	2022	%
1	Diefstal van brom-, snor-, fietsen	795	599	499	390	678	-117
2	Ongevallen (weg)	498	508	500	457	469	-29
3	Overige vermogensdelicten	514	471	376	388	447	-67
4	Horizontale fraude	279	381	589	531	388	+109
5	Vernieling cq. zaakbeschadiging	397	296	345	308	336	-61
6	Mishandeling	196	149	140	145	176	-20
7	Onder invloed (weg)	97	141	111	150	160	+63
8	Winkeldiefstal	151	200	168	136	155	+4
9	Diefstal af/uit/van ov. voertuigen	91	59	65	83	151	+60
10	Diefstal/inbraak woning	192	170	187	132	142	-50

Bron: data.politie.nl / Top 10 geregistreerde misdrijven Hengelo 2022

Vermogensmisdrijven komen het meeste voor en hebben altijd al een hoofdrol gespeeld in de geregistreerde criminaliteit. Diefstal van brom-, snor-, fietsen komen in 2022 het meeste voor. Ondanks de kleine stijging in 2022 blijkt dat dit aantal wel lager is dan in 2018 en de jaren ervoor (zie bijlage voor de jaren vanaf 2012).

De trend is goed te verklaren door de coronacrisis, waardoor meer mensen thuis verbleven en minder op pad gingen met de fiets. De gelegenheid voor diefstal werd minder. Tegelijk nam de diefstal voor elektrische fietsen toe die soms in grote aantallen tegelijk op professionele werden gestolen. Verder is de trend niet uniek voor Hengelo. Zoals onderstaande grafiek laat zien, is de toename waar te nemen voor zowel Enschede, Almelo, Twente en Nederland.

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Daarnaast valt op dat 'ongevallen (weg)' hoog scoort en bovengemiddeld ten opzichte van Nederland en Twente. Redenen hiervoor zijn dat in steden per definitie meer ongevallen gebeuren dan in de plattelandsgemeenten door het drukke verkeer. Hengelo is een drukke stad met veel infrastructuur gerelateerd aan industriële activiteiten op en rondom de haven. Het delict dat hoofdzakelijk bijdraagt betreft 'verlaten plaats ongeval' met een omvang van 435 in 2022. Daarnaast 'rijden onder invloed' met 155 en 'rijden tijdens ontzetting besturen' met 45.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verkeersmisdrijven totaal	635	575	625	520	520	550	615	675	650	635	680
Verlaten plaats ongeval	475	430	485	425	400	450	475	480	485	435	435
Rijden onder invloed	110	100	95	65	85	70	100	140	115	145	155
Rijden tijdens ontzetting besturen	10	5	15	10	10	5	10	20	25	20	45

Bron: CBS statline

Bij het verlaten van plaats ongeval gaat het voornamelijk om eenzijdige ongevallen waarbij materiële schade ontstond. Hiervan is van geen melding gedaan bij de wederpartij of diens verzekeraar. Rijden onder invloed is toegenomen door de mogelijkheid op drugs te controleren. Mede door de normalisering van drugsgebruik is een toename hierin verklaarbaar. Rijden tijdens ontzetting gaat hierin automatisch mee. Hengelo wijkt hierin niet af van andere steden.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld is geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dat kunnen zijn: partners, ex-partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld. Vormen van huiselijk geweld zijn onder andere kindermishandeling, partnergeweld en eerge relateerd geweld.

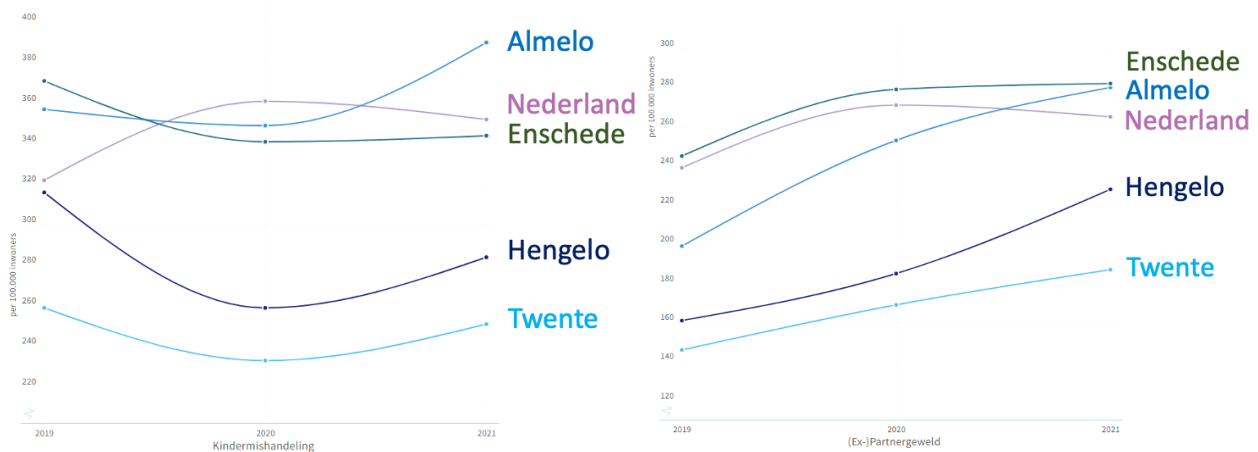
In 2020 gaf 8 procent van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder aan in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van een of meerdere vormen van huiselijk geweld. Dit komt neer op 1,2 miljoen personen. Dat blijkt uit de monitor huiselijk geweld en seksueel geweld, uitgevoerd door het CBS.

Onderstaande tabel geeft voor de langere termijn het aantal geregistreerde incidenten aan van 2010 tot en met 2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Geregistreerde incidenten huiselijk geweld	486	527	673	669	646	406	516	471	387	322

Bron: Monitor huiselijk geweld Twente 2020

De ontwikkeling kan verder gesplitst worden in kindermishandeling (links) en (ex) partnergeweld (rechts). In 2021 stijgt het aantal kindermishandelingen licht na een daling in 2020. Een trend die vergelijkbaar is met Twente en Almelo. Partnergeweld laat een constante stijging zien vanaf 2019.

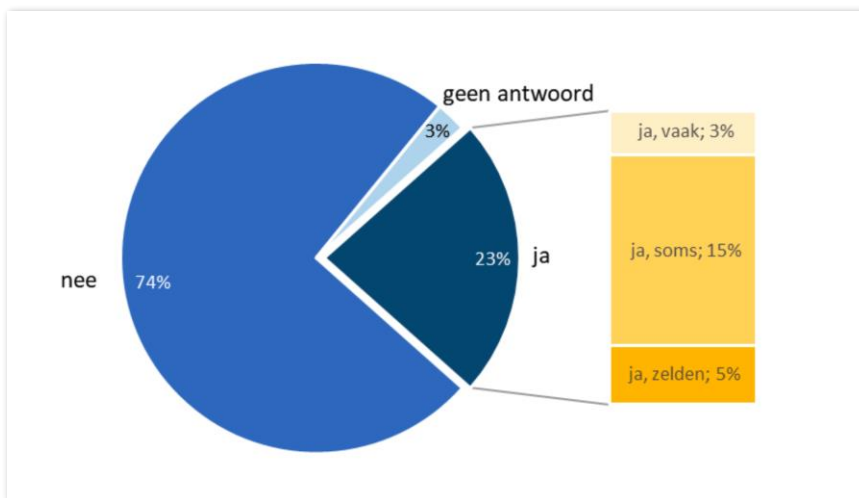
Bron: waarstaatjegemeente.nl/CBS huiselijk geweld

Beleving van veiligheid

Naast de geregistreeerde overlast en criminaliteit kijken we ook naar de beleving van inwoners als het gaat om veiligheid via de rapportage leefbaarheid en veiligheid (Kennispunt Twente).

In de Hengelose veiligheidsspeiling van 2021 is gevraagd of men zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt. Daarop antwoordde 23% bevestigend. In 2019 was dit 19% en in 2017 13%. Dit betekent een toename van 11 procentpunt in de periode 2017-2021. Een significante stijging.

Aan de inwoners, die zich wel eens onveilig voelen in de eigen buurt, is vervolgens gevraagd in welke mate dat gevoel voorkomt. Van de mensen die zich weleens onveilig voelen geeft 15 procent aan dat dit zich soms voordoet en bij 5 procent komt dat zelden voor. Een kleiner aandeel (3%) geeft aan zich vaak onveilig te voelen.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo2021 (Kennispunt Twente)

Vergelijking met landelijk onderzoek naar onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt

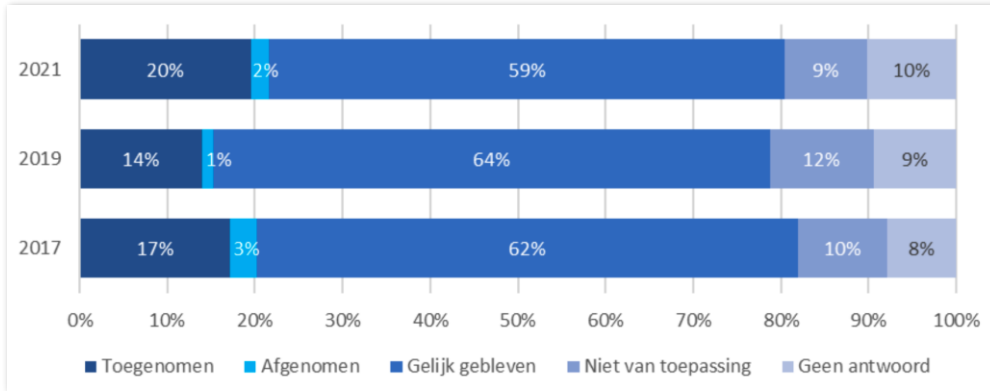
Via de CBS veiligheidsmonitor vindt het landelijk onderzoek plaats naar de beleving van onveiligheid. Daaruit blijkt dat bijna een op de zeven (14 procent) voelt zich wel eens onveilig in de eigen buurt. Twee procent voelt zich er vaak onveilig.

Wat professionals hierover zeggen

Deze cijfers zijn zeer herkenbaar. Dat komt voort uit het contact met inwoners. Sommige mensen vinden alles verdacht wat afwijkt van een normaal straatbeeld. En incidenten worden als heel persoonlijk ervaren. Recent was er iemand overleden door een ongeval op de Parallelweg, dan wordt dit verwoord als 'de buurt gaat achteruit'. Ook zien de professionals een link met verschillende grote gebeurtenissen of crises in de laatste jaren. Mensen hebben een korter lontje door de coronacrisis. Dit werd gevolgd door de vluchtelingen uit Oekraïne, demonstrerende boeren en hoge energieprijzen. Ook speelt sociale media hierin een rol. Mensen pikken nieuws sneller op en het lijkt daardoor ook veel dichterbij. Mensen voelen onzekerheid en vertalen dat als onveilig. Bepaalde personen zijn ook niet in redelijkheid te huisvesten zijn in een normale woonomgeving. Door drugsgebruik (GHB), overlast en onaangepast gedrag veroorzaken ze continu overlast. Ik krijg steeds de vraag waarom wij geen hufterwoningen hebben. Ik kan het antwoord niet geven.

Beleving ontwikkeling criminaliteit in de buurt

Aan inwoners is ook de vraag voorgelegd of de criminaliteit in de buurt in de afgelopen twaalf maanden is toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven. Het aandeel Hengeloërs dat denkt dat de criminaliteit in hun buurt in de afgelopen twaalf maanden is toegenomen (20%) en is significant hoger dan in 2019. Het aandeel inwoners dat vindt dat de criminaliteit is afgenomen is klein (2%). De meeste mensen geven aan dat de criminaliteit gelijk is gebleven. Bijna 20 procent geeft aan 'niet van toepassing' of 'geen antwoord'.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo 2021 (Kennispunt Twente)

Andere belangrijke cijfers op een rij:

	2017	2019	2021
Rapportcijfer voor veiligheid in de eigen buurt	7,3	7,5	7,3
Tevreden over aanpak gemeente leefbaarheid en veiligheid	28%	29%	26%

Overlast

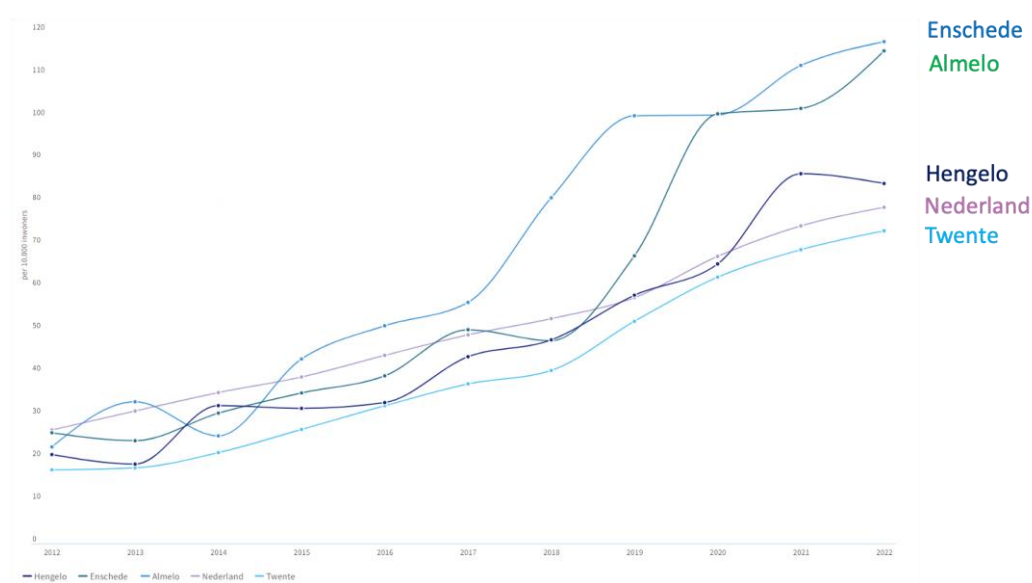
Overlast komt in veel verschillende vormen voor. In onderstaande tabel staat de geregistreerde overlast weergegeven sinds 2012 in Hengelo. Over de gehele linie is zichtbaar dat overlastmeldingen zijn toegenomen van 1317 meldingen naar 2254 meldingen.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal registraties overlast	1317	1328	1334	1470	1557	1574	1667	1570	2292	2487	2254
Overlast persoon onbegrepen gedrag	169	151	262	257	268	354	385	470	532	704	688
Melding overlast jeugd	330	297	255	291	392	333	280	210	461	406	353
Overlast ivm alcohol/ drugs	74	123	82	98	149	157	262	238	274	266	330
Overlast zwervers	96	84	105	37	17	46	54	40	145	90	66
Openbare dronkenschap	30	80	74	76	66	48	47	41	27	20	41
Geluidshinder horeca	95	80	69	39	30	40	26	19	24	25	30
Geluidshinder evenement	6	8	8	7	6	6	4	5	1	14	2
Geluidshinder overig	517	505	479	665	629	590	609	547	828	962	744

Bron: data.politie.nl

Twee onderwerpen vallen op: de overlast door personen met onbegrepen gedrag en overlast in verband met alcohol/drugs. Het aantal personen met onbegrepen gedrag groeide in de laatste jaren van 385 meldingen in 2018 naar 688 meldingen in 2022. Ook de overlastmeldingen met betrekking tot alcohol en drugs laten een stijging zien. Hoewel het gaat om aparte registraties is het voorstelbaar dat hier een relatie tussen bestaat. Personen met onbegrepen gedrag hebben vaak ook te maken met verslavingsproblematiek. Lettend op andere data bijvoorbeeld de rapportage leefbaarheid en veiligheid is een stijging van overlast door alcohol en/of drug wel aannemelijk.

De weergave van de cijfers in onderstaande grafiek over personen met onbegrepen gedrag laten in Nederland en in de regio Twente dezelfde stijgende trend zien.

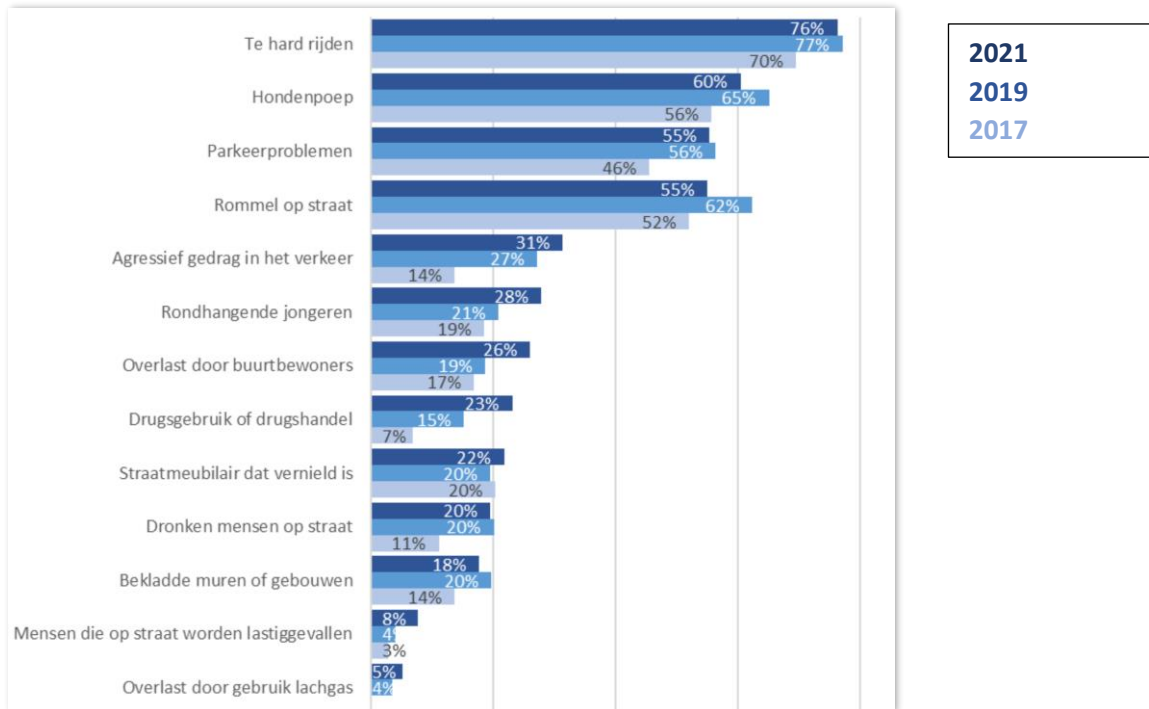
Bron: [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) / ontwikkeling met betrekking tot personen onbegrepen gedrag

Wat professionals hierover zeggen

Personen met onbegrepen gedrag is een onderwerp dat iedereen dagelijks bezighoudt. Het is voor iemand zelf en voor omwonenden heel vervelend. Deze mensen moeten doorstromen naar een vorm van begeleid wonen maar die zitten vol. Er is intensieve begeleiding nodig maar ondertussen veroorzaken ze veel spanningen, overlast en onwenselijke situaties in een buurt. Verhuurders van woningen komen deze situaties steeds meer tegen. We moeten voorkomen dat iemand buiten het zorgkader valt. Als een cliënt niet meer wil, en de zorg valt weg, dan kan de overlast maanden en soms jaren voortduren.

Beleving overlast van inwoners in Hengelo

In de Hengelose veiligheidspeiling van 2021 is gevraagd naar in hoeverre bepaalde vormen van overlast wel eens voorkomen in hun buurt. Te hard rijden wordt met 76 procent het meest gesignaleerd. Hondenpoep (60%), parkeerproblemen en rommel op straat (beide 55%) komen volgens meer dan de helft ook wel eens voor in hun buurt. Maar deze nemen wel licht af. Overlast door drugsgebruik en handel, rondhangende jongeren, buurtbewoners neemt daarentegen toe.

Bron: Rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo 2021 (Kennispunt Twente)

Wat professionals hierover zeggen

Overlast valt of staat heel vaak bij kennen en gekend worden. Mensen lijken elkaar steeds minder aan te spreken. Dat is dan maar voor de politie. Ze kennen elkaar niet en spreken elkaar niet aan op relatief normaal gedrag. Ja, dan wordt het allemaal steeds spannender. Waar is het 'noaberschap' gebleven? Tegelijk is de stelling dat als deze onderwerpen de inwoners het meest bezig houden, dan gaat het best goed. En het lijstje is grotendeels al jaren hetzelfde. We moeten ons wel blijven richten op de hoofdproblemen. Die zijn veelal onzichtbaar voor inwoners maar kunnen wel ontwrichtend zijn.

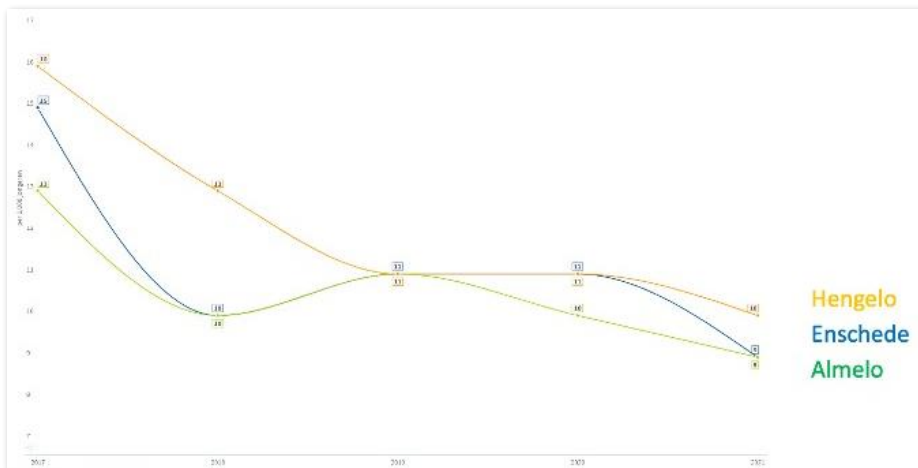
Wat betekent dit voor veiligheid in Hengelo?

De dalende trend van veelvoorkomende criminaliteit is ook in Hengelo te zien. Een stijging in 2022 komt zeer vermoedelijk door een toename in diefstal van elektrische fietsen. Al sinds 2012 gebeuren er veel ongevallen op de weg. Dat is een stedelijk verschijnsel. Meer mensen dan voorheen nemen echter deel aan het verkeer onder invloed van drugs. In de buurt voelen minder mensen zich vaak veilig en zijn minder tevreden over de aanpak op het gebied van veiligheid. Overlast door personen met onbegrepen gedrag neemt al langer toe. Net als overlast door alcohol en drugs. Soms in extreme mate met personen die nergens te huisvesten zijn. Professionals noemen dit een zeer zorgelijke trend. Ook bewoners zien dit in toenemende mate als een bron van overlast. Over het algemeen past dit beeld binnen de regionale en landelijke trend en wijkt Hengelo daar niet in af.

5. Jeugd en veiligheid

HALT en Reclassering

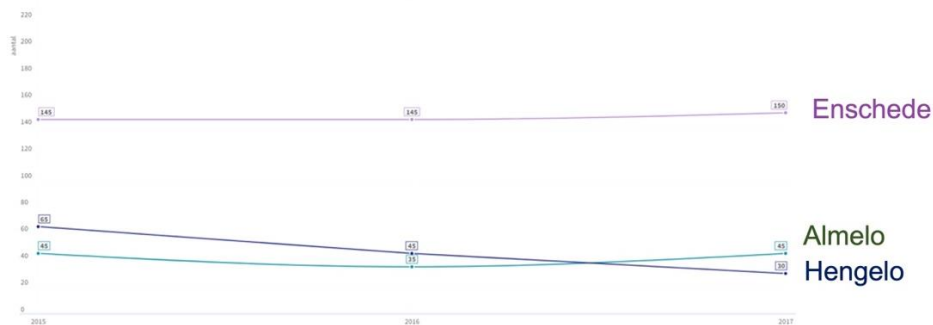
Bij het voorkomen van jeugdcriminaliteit speelt bureau HALT voor ons een belangrijke rol. Zij spelen in op de nieuwste ontwikkelingen, zorgen voor voorlichting aan jongeren daarover en participeren in casuoverleggen. Het aantal verwijzingen naar HALT is een indicator betreft de ontwikkeling van jeugdcriminaliteit. Zoals onderstaande grafiek weergeeft is er een daling zichtbaar van het aantal verwijzingen.

Bron: Stichting HALT/waarstaatjegemeente.nl

Op landelijk niveau is een daling zichtbaar van het aantal jongeren dat naar HALT wordt doorverwezen. In 2021 waren er 25% minder doorverwijzingen dan in het jaar ervoor. Deze trend past bij een krimpende omvang van de geregistreeerde criminaliteit, waar jongeren een groot aandeel in zijn. In het afgelopen decennium is het aantal van misdrijven verdachte jongeren (12 tot 18 jaar) afgenomen met 57 procent (CBS, 2022).

Jeugdreclassering is begeleiding voor jongeren die een proces verbaal hebben gehad. De bedoeling is om ze op het rechte pad te brengen en te houden. Jeugdreclassering is er voor jongeren tussen de 12 en 23 jaar. In onderstaande grafiek zien we de ontwikkeling van aantal jongeren met jeugdreclassering in Hengelo vergeleken met Twente, Almelo en Enschede. Voor Hengelo daalt deze in absolute aantallen van 65 in 2015 naar 30 in 2017.

Bron: Stichting CBS Jeugd/waarstaatjegemeente.nl

Wat professionals hierover zeggen

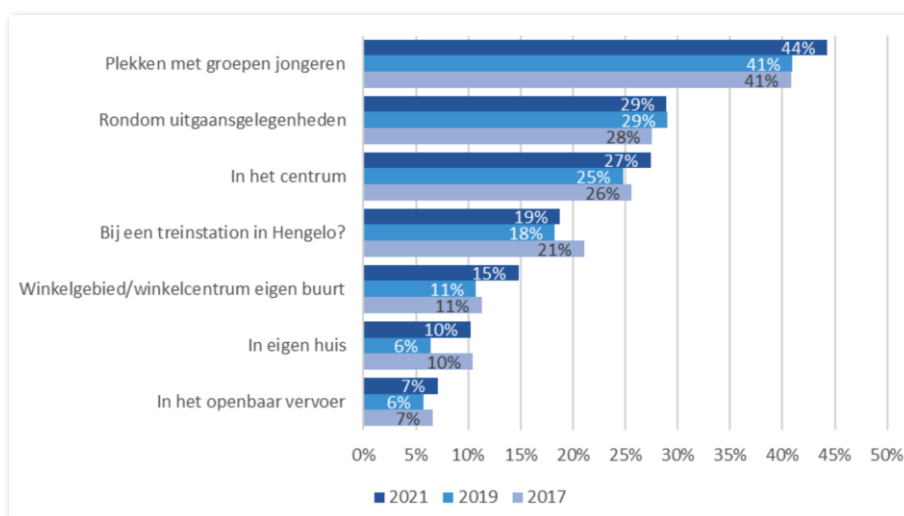
De omvang van jeugdcriminaliteit neemt af in de breedte maar het gaat nu meer de diepte in. Het is veranderd. Tegelijk is het moeilijk te duiden en ook een gevoelskwestie. Waar vroeger een zakmes handig was voor het bouwen van hutten is het nu eerder een wapen. Het past bij de ervaren verharding en de brutale houding die jongeren op vroege leeftijd al hebben richting politie en BOA's. Internet en sociale media maken jongeren veel sneller bewust en slim. Drugsgebruik, experimenteren met lachgas of 'snuf' en het handelen daarin is gewoon heel makkelijk. Met kleine of grotere porties vanuit het kluisje op school bijvoorbeeld. We moeten er echt zo vroeg mogelijk bij zijn. Met bijvoorbeeld vroegsignalering. Dat is afgeschaft maar komt binnenkort gelukkig weer terug.

Jeugdoverlast

Uit de rapportage leefbaarheid en veiligheid Hengelo van het kennispunt Twente blijkt:

Het onveiligheidsgevoel is het hoogst op plekken waar groepen jongeren rondhangen.

Aan de inwoners zijn verschillende (algemene) plekken in Hengelo voorgelegd en gevraagd óf en hoe vaak ze zich hier onveilig voelen. Het blijkt dat 44 procent van de inwoners zich wel eens onveilig voelt op plekken waar groepen jongeren rondhangen in Hengelo. 29 procent van de Hengeloërs voelt zich soms of vaak onveilig rondom uitgaansgelegenheden in Hengelo. Ruim een kwart (27%) voelt zich vaak/soms onveilig in het centrum van Hengelo. Over het algemeen is dit licht toegenomen vanaf 2017.

Sociale overlast, waaronder drugsgebruik/handel en rondhangende jongeren, is toegenomen.

De volgende vijf vormen van overlast behoren tot sociale overlast: dronken mensen op straat; rondhangende jongeren; drugsgebruik of drugshandel; mensen die op straat worden lastiggevallen en overlast door buurtbewoners. Daarvan geven dronken mensen op straat, drugsgebruik/-handel, buurtbewoners en rondhangende jongeren volgens 20 tot 28 procent van de Hengeloërs overlast. De indicator op de ervaren mate van overlast is gestegen naar een score van 2,5, wat een significante toename is in vergelijking met 2019 (1,8).

Jeugdgroepen

Elk jaar zijn er meerdere overlastgevende groepen in beeld die op verschillende locaties in Hengelo voor overlast zorgen. Hierbij te denken aan schoolpleinen, voetbalverenigingen of winkelcentra. Deze groepen worden besproken omdat ze overlastgevend en of hinderlijk zijn. In 2022 is er van vier groepen een groepsanalyse gemaakt. In 2018 en in 2022 is er een opschaling geweest naar een criminele jeugdgroep. Deelnemers van de criminele jeugdgroep in 2022 waren voornamelijk afkomstig uit Hengelo. De groep bestond uit ongeveer 25 leden. Alle deelnemers vallen binnen de leeftijd van 14 tot en met 18 jaar en volgen praktisch onderwijs in Hengelo. De groep plande en pleegde gezamenlijk zwaardere misdrijven als geweldsdelicten, afpersing/chantage, drugsgebruik en drugshandel.

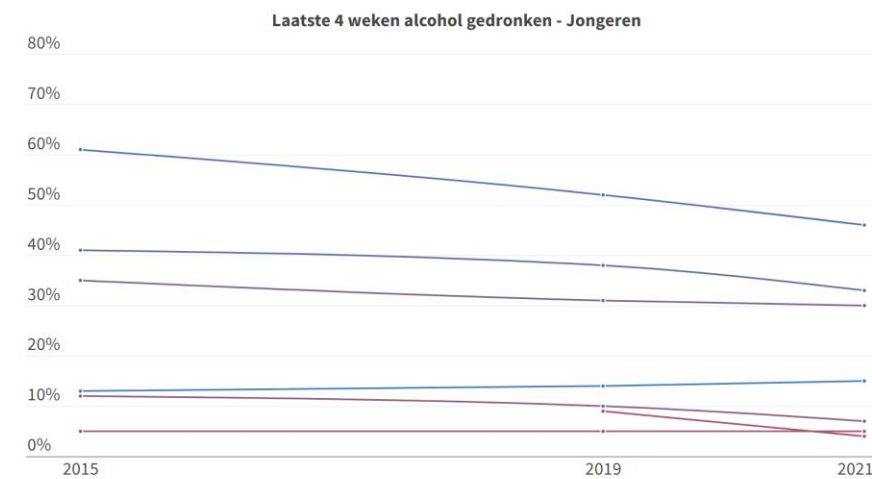
Wat professionals hierover zeggen

75% van alle jeugdcriminaliteit vindt volgens onderzoek plaats in en rondom jeugdgroepen. In de praktijk is er voor ons werk geenszins sprake van een daling. Wel is een verschuiving zichtbaar naar het digitale domein. De jeugd heeft lang binnen gezeten tijdens corona. Daarna was er een flinke opleving. Elk jaar duiken wel weer nieuwe jeugdgroepen op. Dat zul je altijd houden. En een daling is wellicht niet de belangrijkste waarneming maar wel de verharding van de criminaliteit. Op scholen merken ze dat jongeren sneller op hun teentjes zijn getrapt. Het lijkt alsof het normbesef weg is en sociale vaardigheden zijn verlerd. Scholen zetten hier ook op in maar het leven is breder. Maar het is niet geheel nieuw en we kunnen niet alles koppelen aan corona. Het gaat om serieuze criminaliteit. De signalen die we krijgen uit het veld mbt jeugd(groepen) zijn echt zorgelijk en het vergt een stevige integrale aanpak en inzet. Het baart ons zorgen dat wapens en drugs heel normaal lijken te zijn. Dat is wel een verandering die we serieus moeten nemen.

Alcohol- en drugsgebruik

Alcohol- en drugsgebruik kan in verband staan met overlastsituaties, geweld in uitgaansgelegenheden en vernielingen in de openbare ruimte. Ook bestaat er een gezondheidsrisico bij overmatig middelengebruik met verslaving en crimineel gedrag als mogelijke gevolgen. Daarom nemen we de ontwikkeling mee in deze analyse, omdat het in relatie staat met criminaliteit. Wat zien we?

In onderstaande tabel is globaal een dalende trend zichtbaar van alcoholgebruik in de laatste 4 weken. In klas 4 en het VMBO is het aandeel en de daling het grootst. Softdrugs en lachgas worden in verhouding door minder jongeren gebruikt. Het gebruik van softdrugs is stabiel en lachgasgebruik toont een lichte afname.

— Laatste 4 weken alcohol gedronken (klas 2) — Laatste 4 weken alcohol gedronken (klas 4)
— Laatste 4 weken alcohol gedronken (vmbo)
— Laatste 4 weken alcohol gedronken (havo/vwo) — Ooit wiet of hasj gebruikt
— Laatste 4 weken wiet of hasj gebruikt — Ooit lachgas gebruikt

Bron: Gezondheidsmonitor Jeugd

Er is nog geen volledige dataset beschikbaar. Gebruik van harddrugs is alleen inzichtelijk voor volwassenen. In onderstaande tabel staat dit weergegeven waaruit blijkt dat 7% van de volwassenen aangeeft in de laatste 12 maanden softdrugs te hebben gebruikt en 5% harddrugs.

	Softdrugs	Harddrugs
Gemeente Enschede	10%	7%
Gemeente Hengelo	7%	5%
Gemeente Almelo	6%	3%
Twente	6%	4%

Wat professionals hierover zeggen

Drugsgebruik onder jongeren lijkt verder te zijn toegenomen. We zien in ieder geval dat het heel normaal is geworden. Het is ook makkelijk om aan drugs te komen. Lachgas werd in korte tijd populair. Dat is nu wel verboden. Er zijn zoveel apps die dat mogelijk maken. Of ze handelen gewoon via Whatsapp of sociale media. Komt ook door de verhoging van de leeftijd voor alcohol naar 18 jaar. Drugs zijn makkelijker te verkrijgen. Designerdrugs zijn gewoon op internet te bestellen. Vape, een elektronische sigaret, is niet verboden en die zien we al terug bij kinderen van 10 jaar oud. Een jeugdwerker betrapte een jongeren van 12 jaar met negen vapes in zijn tas. Gebruik is sterk verbonden aan handel en aan zwaardere criminaliteit. De rol van de ouders is hierbij ontzettend belangrijk maar ook teleurstellend. Wanneer je ouderavonden organiseert, komen er maar drie of vier ouders. Dit is de realiteit. Hoe kunnen die doelgroep beter bereiken? We lopen als volwassenen achter op de jeugd als het gaat om digitale vaardigheden. Zij zijn veel handiger met hun telefoons en sociale media waar hippe influencers hun aandacht hebben. Nuancering is daarnaast ook van belang. Jongeren experimenteren nu eenmaal. In de juiste context moet dat kunnen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

We zien een daling in HALT afdoeningen en de jeugdreclassering. Dit is een landelijke trend en past bij een krimp van geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen. Professionals ervaren dit anders. Zij zien vooral verruwing, verjonging, drugsgebruik en handel. Sociale media hebben hier een grote invloed op. Dit geeft voor een deel van de inwoners vaak/soms ook een onveilig gevoel. Deze lijn is ook te zien in de ervaren overlast. Drugsgebruik, -handel, dronken mensen en rondhangende jongeren worden het meest genoemd als reden van sociale overlast. Dit neemt significant toe sinds 2019. De combinatie van cijfers en praktijkervaring levert een diffuus beeld op. Wat wel terugkomt als een rode draad is drugsgebruik en drugshandel als onderstreept aandachtspunt voor jeugd en jongvolwassenen. Individueel en zeker in groepsverband. Daarnaast komt het digitale domein of sociale media terug als plek van ontmoeting, handel en ongewenste inspiratiebron. Zeker wanneer professionals zeggen dat zij zelf denken achter te lopen, net als ouders die hier onvoldoende op aangehaakt lijken te zijn.

6. Bedrijvigheid en veiligheid

In 2022 publiceerde bureau Beke een analyse naar criminaliteit in het bedrijfsleven ten behoeve van het Actieprogramma Veilig Ondernemen. Uit 47 wetenschappelijke publicaties en een media-analyse blijkt dat twee thema's veruit de meeste aandacht krijgen als het gaat om veilig ondernemen.

Het gaat dan om cybercriminaliteit en ondermijning. Ontwikkelingen die uit de media-analyse naar voren komen zijn:

Cybercriminaliteit Cybercrime algemeen Ransomware Hacken Phishing CEO-fraude DDos-aanval	<ul style="list-style-type: none"> - In coronatijd, tussen 2019 en 2021, is sprake van een toename van 200 procent cybercrime-incidenten. - Een op de vijf ondernemers krijgt jaarlijks te maken met een cyberaanval, zoals ransomware, hacken of phishing. - Volgens de Kamer van Koophandel vinden er wekelijks bijna driehonderd cyberaanvallen op het Nederlandse bedrijfsleven plaats.
Ondermijning Ondermijning algemeen Bedreiging en intimidatie Criminele financiering Drugscriminaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - Exploitatie van horecagelegenheden, coffee-shops, seksinrichtingen, kapsalons en nagel-salons zijn extra gevoelig voor ondermijnende activiteiten. - Veel mediaberichten over ondermijnende drugscriminaliteit leggen een verband met het platteland als locatie.

Uit de vragenlijst die is ingevuld door 294 ondernemers voor dit onderzoek blijkt dat ongeveer een derde van de respondenten (34%) aangeeft dat hun onderneming het afgelopen jaar (2021) slachtoffer is geworden van een bepaalde vorm van criminaliteit. Deze staan in onderstaande tabel weergegeven.

Criminaliteitsvormen	n	%
Diefstal van buitenaf	38	51%
Bedreiging	23	31%
Fraude	22	29%
Diefstal door personeel	21	28%
Geweld tegen personeel	20	27%
Vandalisme	19	25%
Inbraak	18	24%
Cybercrime	16	21%
Overval	13	17%
Ondermijning	3	4%
Afpersing	2	3%
Plof- en ramkraken	2	3%
Mensenhandel of prostitutie	1	1%
Heling	0	0%
Anders	7	9%

Bron: bureau Beke, samen criminaliteit bestrijden

In het Actieprogramma Veilig Ondernemen zijn cybercriminaliteit en ondermijning als prioriteiten voor 2023-2026 opgenomen. Het belang om hierop te investeren wordt benadrukt door de toenemende afhankelijkheid van IT en kwetsbare positie van ondernemers als effect van de coronacrisis en stijgende energiekosten. Ook benoemt het platform een gebiedsgerichte aanpak voor

vermogenscriminaliteit als prioriteit, waarbij er behoefte is aan meer inzicht van de problematiek en het verkleinen van de afstand tussen ondernemer en overheid.

Wat professionals hierover zeggen:

Hengelo is een zeer ondernemende stad. In verhouding hebben wij de meeste bedrijven in deze regio. Hengelo heeft dus de meeste werkgevers. Dit betekent wel wat voor de opgave veilig ondernemen. Een duidelijke verschuiving is zichtbaar in afpersing. Dat gaat nu digitaal. Dus je bestanden worden versleuteld en je krijgt een briefje op je deurmat. Als je 50.000 euro betaalt, dan krijg je de sleutel om die bestanden weer terug te krijgen. Problematiek voor bedrijven is ook divers. Diefstal is vervelend maar zichtbaar. In ondermijnende criminaliteit zit meer gevaar. Met afpersing of uitbuiting. Sommige ondernemers kopen meerdere panden op en grote bedragen gaan daarin om. Zetten daar handig en snel arbeiders is. Snel geld. Maar komt niet ten goede van het echte ondernemersklimaat. We kunnen wel meer doen om malafide ondernemers te belemmerend. Meer met BIBOB bijvoorbeeld en kennis delen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

Er is een reëel risico, gebaseerd op de landelijke trend, dat ondernemers in Hengelo te maken hebben of krijgen met zowel traditionele criminaliteit, cybercriminaliteit als ondermijnende criminaliteit. Afhankelijke van de branche waarin zij werken. Het is van belang dat ondernemers bewust zijn van de risico's, hoe ze die kunnen herkennen en voorkomen en wat het handelingsperspectief is.

7. Integriteit en veiligheid

Polarisering en radicalisering

Het nationaal dreigingsniveau (niveau 3: aanzienlijk) is sinds 2019 niet gewijzigd. Wel constateert de NCTV dat de aard van de terroristische dreiging is veranderd de afgelopen jaren: de dreiging in en tegen Nederland is de afgelopen jaren veelzijdiger en meer diffuus geworden. Het jihadisme blijft de voornaamste terroristische dreiging, maar de dreiging vanuit de jihadistische beweging in Nederland en de ons omringende landen is sinds het vorige decennium wel afgenomen. De aard verandert volgens de NCTV wel door de opkomst van rechts-extremistische groepen. Daarnaast kan geloof in complottheorieën binnen het radicale anti-overheidsprotest aanleiding geven tot extremistisch en zelfs terroristisch handelen.

In Hengelo speelt sinds 2015 de casus Hasna A., die toen als 24-jarige radicaliseerde en vertrok naar Syrië. Hasna A. maakt deel uit van de groep van twaalf vrouwen die de Nederlandse regering vorig jaar vanuit een gevangenkamp in Syrië terughaalde. Hasna A. zit momenteel in detentie en wordt verdacht van lidmaatschap van een terreurbeweging en het uitbuiten van een jezidi-vrouw als slavin.

Wat professionals hierover zeggen

Over het algemeen zie je een verharding ontstaan in de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. Extreme en radicale standpunten ten opzichte van asielzoekers bijvoorbeeld. Dat zien we in Hengelo eigenlijk niet. Wel hebben we natuurlijk veel boeren in onze regio. We hebben blokkades gezien op de snelwegen en veel omgekeerde vlaggen als uiting van grote onvrede. Daarin verschillende we niet met andere gemeenten in het land.

Georganiseerde/ondermijnende criminaliteit

De exacte definitie van ondermijnende criminaliteit is moeilijk in één zin samen te vatten. Grofweg betekent het de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld die zich op veel verschillende manieren kan uiten. Ondermijnende criminaliteit heeft doorgaans de volgende kenmerken:

- Het gaat over niet-zichtbare criminaliteit, dat is verwerven met gewone bedrijven en gemeentelijke voorzieningen.
- Het gaat over een criminele onderneming, dat gericht is op winstgevendheid op een criminele afzetmarkt, en het witwassen van deze winsten in de legale economie.
- Het gaat over het stelselmatig plegen van (zware) criminaliteit en het verwerven van macht en status.
- Het gaat over criminele samenwerkingsverbanden, nationaal en internationaal.
- Het gaat over corruptie, intimidatie, grof geweld met als doel het gebruik van bestaande logistieke systemen als een bedrijfsstrategie.
- Het gaat over een systematische aantasting van de rechtsstaat. De werking van de samenleving wordt ondermijnd en het vertrouwen in de overheid neemt af.

In tegenstelling tot traditionele vormen van criminaliteit is over ondermijnende criminaliteit niet alles in beeld. Het is nu eenmaal een wereld die in belangrijke mate leeft bij de gratie van geheimhouding en afscherming. Maar wat bekend is, geeft reden voor verontrusting. Ondermijnende drugscriminaliteit levert hierin met afstand de grootste bijdrage aan. Nederland is onweersproken op drie drugsmarkten een mondiale speler: de productie van hennep, XTC en de handel van cocaïne. Zo blijkt keer op keer uit internationale onderzoeksrapporten (Noordanus, 2020).

Hoe dit zich verhoudt tot Twente en Hengelo is nu nog lastig met statistiek te onderbouwen. Goede data ontbreken. Wel kunnen we aan de hand van de politieregistraties zien dat er voor drugsmisdrijven en vuurwapenmisdrijven een verandering is waar te nemen. In onderstaande tabel wordt dat duidelijk waarbij de jaren met bovengemiddelde aantallen zijn gearceerd.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Drugsmisdrijven totaal	55	50	80	80	70	55	55	40	70	100	110	105	50
Harddrugs	25	15	20	35	20	20	20	15	30	45	50	55	25
Softdrugs	30	30	50	45	45	30	35	20	40	55	55	50	25
Vuurwapenmisdrijven	30	35	45	25	25	25	25	20	25	25	50	35	40

Bron: data.politie.nl

De drugscriminaliteit heeft op verschillende manieren een grote olievlekwerking. Het hangt samen met en versterkt allerlei andere vormen van criminaliteit, zoals witwassen en afpersing. Met beperkte aantallen wel een opvallende toename van deze criminaliteitsvormen is te zien in onderstaande tabel.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Afpersing en afdreiging	0	0	5	5	10	5	0	0	10	5	15	10	5
Witwassen	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	10	5	10

Gunstige kenmerken voor georganiseerde drugscriminaliteit

Georganiseerde drugscriminaliteit in Nederland kan bestaan niet alleen omdat er onder meer een drugsconsumptievraag is, maar ook dankzij bereidwillige burgers en ondernemers die deze vorm van criminaliteit faciliteren en er financieel van profiteren (Fenomeenbeeld drugs, 2021). Nederland is aantrekkelijk voor georganiseerde criminaliteit en drugshandel als toegangspoort van Europa, met uitstekende logistieke voorzieningen als de haven van Rotterdam, meerdere vliegvelden en een uitgebreid wegen- water- en spoornet. Dit zorgt voor een continue stroom van allerlei goederen. Ook via de binnenvaart, want Nederland beschikt over de grootste binnenvaartvloot van Europa (Van Nimwegen e.a., 2021).

Twente en Hengelo kennen dezelfde kenmerken. De ligging bij de Duitse grens, de rijksweg A1, het spoor en één van de grotere binnenhavens van Nederland met opslag- en vervoersbedrijven. Het zijn essentiële componenten om legale maar ook illegale (drugs)handel te faciliteren. In hoeverre dit nu de realiteit is, valt niet goed te zeggen. Het betreft een complex en omvangrijk gebied in combinatie met een beperkte informatiepositie. Door de kenmerken bij elkaar ontstaat er wel een reëel risico. Deze en andere vormen van ondermijning worden tot slot bevestigd in het ondermijningsbeeld Hengelo (2017).

Wat professionals hierover zeggen

In elke gemeente speelt ondermijning wel een rol. Maar je ziet het pas als je het doorhebt. Nou, het is wel opvallend dat in bepaalde straten veel dezelfde typen zaken zitten. Kappers en telefoonwinkels bijvoorbeeld. In rapportages komen we ook vaak dezelfde mensen tegen. Eerst voor locatie A maar dan ook locatie B en C. Dat valt ons wel op. De productie van hennep is nog steeds van alledag. Ze worden wel steeds geraffineerder. En maken gebruik van mensen die nieuw in Nederland zijn en de taal nog niet spreken. Ja, het is wel een plaag. Drugshandel is een belangrijk fenomeen van ondermijning en die handel is veel makkelijker dan vroeger. Door sociale media. Het is ook heel

normaal geworden. Vraag houdt aanbod in stand. Zorgfraude komt ook veel voor. Niet meer dan vroeger is het beeld. Het gaat wel vaak over uitbuiting van kwetsbare personen. Net als bij kamerverhuur aan arbeidsmigranten. Soms illegaal. Maar vooral tegen slechte voorwaarden. Ook hier zien we vaak dezelfde namen als verhuurders.

Informatieveiligheid

Het CCV onderscheidt drie taken die de gemeente uit moet voeren om digitale veiligheid in brede zin aan te pakken en voorbereid te zijn.

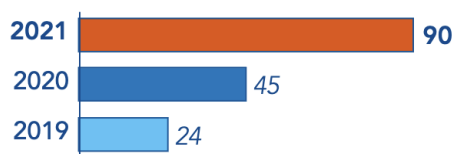
1. Digitale veiligheid gemeente (intern): verantwoordelijkheid nemen voor het goed functioneren van de eigen digitale systemen.
2. Cyberincidenten en cybercrisis (intern): voorbereid zijn.
3. Cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit (extern): weerbaar maken van bewoners en ondernemers.

Digitale veiligheid van gemeenten

Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne neemt het aantal digitale aanvallen op gemeenten toe. We zien dat er vaker wordt gemorrelt aan de digitale voor- en achterdeur van gemeenten. Dit bevestigt het dreigingsbeeld dat de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) van de VNG heeft uitgebracht. Niet alleen neemt het aantal hacks toe. Ook de gevolgen zijn ingrijpend en de kosten stijgen snel.

De drie grootste risico's op dit moment zijn 1) Uitval van dienstverlening en bedrijfsvoering 2) Vertrouwelijke informatie in verkeerde handen en 3) Fouten in de dienstverlening. De IBD ziet dat in het bijzonder dat de dreiging van ransomware toeneemt. Aan de lopende band proberen criminele ingangen te vinden. Ook ziet de IBD steeds meer en ernstiger kwetsbaarheden in software. In 2021 zijn 1841 kwetsbaarheden geconstateerd. Een deel daarvan kent een hoge kans op misbruik en risico. Een bekend voorbeeld betreft de aangetroffen kwetsbaarheid in de software Log4j eind 2021. Niet alle software is in eigen beheer. Gemiddeld neemt een gemeente deel aan 30 samenwerkingsverbanden. De software die hierbij gebruikt wordt is divers. Hoe beveiliging en privacy is geregeld is daardoor niet altijd in beeld.

Jaar en aantal kwetsbaarheden met hoge kans op misbruik, hoge mogelijke impact:

Bron: Dreigingsbeeld Informatiebeveiligingsdienst 2023-2024

Eind 2022 sloten gemeenten en het rijk het convenant digitale veiligheid. Hierin is afgesproken om samen te werken aan de doelen van de Nederlandse Cybersecuritystrategie (NLCS) én aan de uitdagingen van digitale veiligheid op lokaal niveau.

Wat professionals hierover zeggen

Over de hele breedte neemt het toe. De hoeveelheid aan systemen en digitalisering in de wereld. Risico's zijn daarom realistisch gezien toegenomen. Het gaat ons allemaal boven de pet. We moeten

erop vertrouwen dat er voor de gemeente genoeg technische veiligheidsmaatregelen zijn genomen. Je komt hier niet zomaar binnen. Maar in Hof van Twente ging het ook om een menselijke fout. Dat blijft een lastig verhaal en vraagt continu aandacht en bewustwording. Het is ook continue in ontwikkeling. Met nieuwe technieken. Een aanvallen zijn dagelijks aan de orde.

Cybercriminaliteit

Recente studies onder grote groepen Nederlanders hebben laten zien dat zo'n 10-13% van de Nederlanders in de afgelopen jaren slachtoffer is geworden van een of meerdere cyberdelicten (CBS, 2019, 2020). Het CBS (2020) rapporteerde 13% online slachtofferschap in 2019, een percentage dat iets hoger ligt dan in 2017 (11%) en 2012 (12%). Zelfs bij deze hoge prevalentie van slachtofferschap in Nederland moet rekening gehouden worden met het feit dat cijfers op basis van zelfrapportage onder Nederlanders een onvolledig beeld laten zien (Spithoven, 2020).

Voor cybercriminaliteit kunnen valsheid in geschriften en (horizontale) fraude gezien worden als indicatoren. De gemiddelde toename bij beide type delicten in Hengelo worden toegeschreven aan digitalisering van criminaliteit. De piek in 2020 valt in de periode van de coronacrisis.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Valsheid in geschriften	25	35	30	15	15	60	100	95	80	120	315	305	185
Fraude (hor.)			12	8	6	185	322	317	279	381	589	531	388

Bron: data.politie.nl

Er ligt een maatschappelijke uitdaging in het bevorderen van het risicobewustzijn en preventief gedrag om slachtofferschap van cybercriminaliteit onder inwoners en ondernemers te voorkomen. Burgers en bedrijven moeten in staat worden gesteld om hun gedrag aan te passen en daarvoor is het nodig te weten *hoe* en *waarom* zij dat moeten doen.

Wat professionals hierover zeggen

Er is overduidelijk een verschuiving te zien naar het digitale domein. Minder gewone criminaliteit en meer online. Logisch want daar hangen we nu rond. Het is ons sociaal leven, de plek waar we winkelen en dus betalen. Alles digitaliseert. En daar is dan veel gelegenheid voor de crimineel. Cybercriminaliteit is de nieuwe veelvoorkomende criminaliteit. Er is heel veel geld in te verdienen.

Wat betekent dit voor de veiligheid in Hengelo?

Over het algemeen spreken mensen over een verharding in de samenleving. Met tegengestelde opvattingen. De NCTV ziet een risico in het anti-overheids sentiment dat kan radicaliseren en aanleiding kan geven tot extremistisch handelen. De dreiging van jihadistisch terrorisme komt lokaal niet expliciet in beeld. Wel is er al jarenlang een grote zorg voor georganiseerde of ondermijnende criminaliteit. Met hoge waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat dit ook in Hengelo het geval is. Ingewikkeld is het gebrek aan beschikbare en bruikbare data. Toch zijn er ook ondersteunende signalen. Zoals wapenhandel en witwassen. Met kleine aantallen weliswaar, maar hier gaat veel onderzoek aan vooraf. Ook zijn op basis van ervaringen elders kwetsbaarheden aan te wijzen. Denk aan het ondermijningsbeeld uit 2017. Er is een verwevenheid met cybercriminaliteit. Net als bij drugscriminaliteit gebeurt er veel onder water. Cyberaanvallen op gemeenten maar het wel goed tastbaar. De IBD wind er ook geen doekjes om. Voor alle gemeenten is dit een substantieel risico met hoge impact op de organisatie en samenleving.

Overzicht alle geregistreerde misdrijven van hoog naar laag

Bron: data.politie.nl

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Diefstal van brom-, snor-, fietsen	789	963	882	902	846	790	795	599	499	390	678
Ongevallen (weg)	506	465	514	441	419	466	498	508	500	457	469
Overige vermogensdelicten	750	870	686	624	680	489	514	471	376	388	447
Horizontale fraude	12	8	6	185	322	317	279	381	589	531	388
Vernieling cq. zaakbeschadiging	620	596	515	547	396	368	397	296	345	308	336
Mishandeling	356	305	272	248	214	200	196	149	140	145	176
Onder invloed (weg)	106	99	90	64	86	72	97	141	111	150	160
Winkeldiefstal	246	195	161	151	152	153	151	200	168	136	155
Diefstal af/uit/van ov. voertuigen	76	75	110	134	105	78	91	59	65	83	151
Diefstal/inbraak woning	360	395	389	302	305	273	192	170	187	132	142
Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	281	252	184	158	184	125	119	114	117	155	118
Bedreiging	171	189	150	148	139	108	119	106	138	113	105
Diefstal/inbraak bedrijven enz.	209	202	139	156	160	141	112	73	54	30	65
Weg (overig)	17	9	15	18	14	10	16	26	33	30	53
Drugshandel	68	79	67	54	52	37	71	97	109	105	50
Diefstal/inbraak box/garage/schuur	82	124	97	168	196	131	65	61	124	65	47
Aantasting openbare orde	43	25	30	23	14	21	14	21	46	48	39
Wapenhandel	42	26	23	24	27	17	25	27	48	36	36
Zakkenrollerij	173	141	78	50	44	27	25	19	10	14	22
Diefstal van motorvoertuigen	44	47	41	47	33	20	17	7	18	13	17
Openlijk geweld (persoon)	18	25	25	28	20	20	13	15	17	16	17
Moord, doodslag	29	23	22	20	17	18	8	9	9	12	15
Bijzondere wetten	4	5	1	4	2	8	11	9	10	7	14
Brand/ontploffing	27	24	20	27	29	22	26	18	15	27	13

Huisvredebreuk	19	25	6	11	9	7	9	6	11	8	13
Mensenhandel	5	1	2	2	3	1	1	7	2	2	7
Straatroof	10	11	12	13	6	5	8	4	7	1	5
Burengerucht (relatieproblemen)	3	4	5	8	.	3	.	.	2	1	4
Dieren	7	5	4	3	1	4	2	5	1	1	2
Transport gevaarlijke stoffen	2	6	1

Bronnenoverzicht

Boutellier, H. (2011). *De improvisatiemaatschappij; Over de sociale ordening van een onbegrensde wereld*. Den Haag: Boom Lemma.

Boutellier, H. (2019). *Over de kernfunctie van de politieorganisatie in de 21ste eeuw*. School voor politieleiderschap.

Eysink Smeets, M. (2022) *Onrust begrijpen begint bij anders kijken*. Het CCV. [Link](#).

Fenomeenbeeld drugs 2021: *de narcostand van Nederland* (Politie, 2021) [Link](#).

Kruize, A., Schoonbeek, I. (2020). *Monitor 2020 Huiselijk geweld Twente. Metingen 2004 – 2019*. Reuer & Intrava.

Misana, E., Houten, Y. & Spithoven, R. (2021) *Cyberweerbaar Hengelo. Een verkennend onderzoek naar aanzetten voor gerichte risicocommunicatie ter bevordering van de cyberweerbaarheid van de Hengelose inwoners op basis van een onderzoek onder het Hengelose Burgerpanel*. Saxion hogeschool. Deventer.

Nelen, H. (2022) *Koers bepalen. Over de lessen van de versterking aanpak georganiseerde drugscriminaliteit*. WODC. [Link](#).

Nimwegen, van, S., Spapens, T. & Ceulen, R. (2021) *Ondermijning langs de zijpaden. Een verkennend onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van ondermijnende criminaliteit in relatie tot kleine havens en luchthavens, railtransport en binnenvaart in Noord-Brabant en Zeeland*. Politie & Wetenschap. [Link](#).

Rijk en gemeenten (2022) *Convenant digitale veiligheid* [Link](#).

Snel, E., Engbersen, G. (2023) *CORONA & cohesie: Dashboard Sociale Impact Corona*. Risbo & Erasmus School of Social and Behavioural Sciences.

VNG (2021) *Kernbeleid veiligheid* [Link](#).

VNG (2022) *Dreigingsbeeld informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten 2023-2024*. [Link](#).

VNG (2023) *Betoog Pieter Heiligers: Benader digitale veiligheid breed*. [Link](#).

NCSC (2022) *Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022-2028*. [Link](#).

Data

<https://www.eur.nl/media/109927>

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83648NED/table?ts=1678187220997>

<https://data.politie.nl/>

Informatieve websites

<https://www.trimbos.nl/>
<https://www.drugs-test.nl/>
<https://www.drugsenuitgaan.nl/>
<https://www.kennisplatformondermijning.nl/>
<https://www.weerbaredigitaleoverheid.nl/>
<https://weerbareoverheid.nl/>
<https://www.politiekeambtsdragers.nl/>

Media

<https://www.rtvost.nl/nieuws/2212339/oldenzaalse-cokegebruikers-snuiven-per-dag-zon-5300-euro-op>

<https://www.nu.nl/tech/6257282/een-afpraak-maken-met-de-drugsdealer-gaat-meestal-via-whatsapp.html>